

SZAKDOLGOZAT

Tóth Flóra

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Óvodapedagógus alapképzési szak

**SZÉTSZAKADT CSALÁDOK: AZ EGYIK SZÜLŐ KÜLFÖLDI
MUNKAVÁLLALÁSÁNAK HATÁSA A CSALÁD ÉLETÉRE**

Belső konzulens:

Fináncz Judit PhD

Egyetemi docens

Belső konzulens
intézete/tanszéke:

Neveléstudományi intézet

Gyermeknevelési tanszék

Készítette:

Tóth Flóra

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Magyarok külföldi munkavállalása	4
2.1. Külföldön dolgozó magyarok száma.....	4
2.2. Migráció típusai.....	7
2.3. Migráció hajtóerői hazánkban	7
2.4. Külföldön dolgozók munkaköri sajátosságai	8
2.5. Fiatal generáció tervei	9
2.6. Különbségek az átlagkeresetben.....	10
3. Empirikus vizsgálat	12
3.1. A vizsgálatom rövid módszertani bemutatása	12
3.2. Az interjúalanyok	13
3.3. Az interjúk elemzése	16
3.3.1. A külföldi munkavállaláshoz vezető út és nehézségei	16
3.3.2. Külföldön tartózkodó szülővel való kapcsolattartás nehézségei	17
3.3.3. A hazajövetel ütemezése, az ingázás sajátosságai.....	18
3.3.4. Az itthon maradt szülő mindennapi nehézségei	18
3.3.5. A szabadidő eltöltésének jellemzői	19
3.3.6. Távlati tervek.....	20
3.3.7. Külföldi munkavállalás pozitív és negatív hatásai	20
3.3.8. Az egyik szülő távollétének hatása a gyerekekre	22
3.3.9. Ha választhatnának most is emellett döntöttek volna?.....	23
4. Kutatási kérdéseim megválaszolása	24
5. Összefoglalás.....	28
6. Irodalomjegyzék:.....	30
7. Ábrajegyzék:	32
8. Nyilatkozatok:	33
9. Interjúk:	35

1. Bevezetés

A mai világban egyre több családot érint a jelenség, miszerint a család egyik tagja külföldön tevékenykedik. Az esetek nagy százalékában ez nem okoz gondot, kiegyensúlyozott életvitelt folytatnak, azonban előfordul az is, hogy konfliktusok alakulnak ki a helyzetből kifolyólag. Személyes tapasztalat alapján, az elindulás az, ami megnehezítheti a családok életét, ugyanis egy kulcsszemély távol tartózkodása hatalmas felfordulást eredményezhet. Legtöbb esetben pénzügyi megerősítés céljából választják az emberek a külföldi munkavégzést, de előfordulhatnak más esetek is, mint például kedvezőbb álláslehetőség, szabadabb mozgáster. Úgy gondolom ezt a szituációt és élethelyzetet csak azok érthetik meg igazán, akik már éltek ilyen körülmények között. Rengeteg lemondással és áldozattal jár az, ha valaki úgy dönt, idegen országban keresi anyagi boldogulását. Gyakorlatom alatt, valamint a közvetlen ismerősi körömben is találkoztam több olyan személlyel, aki a fentebb említett élethelyzetben él. Épp ezért is gondoltam megfelelőnek ezt a témát szakdolgozatom gerinceként.

Hazánkban egyre több ember választja a külföldi munkavégzést, több okból kifolyólag. Szakdolgozatom első felében többek között erről is tettem említést és megdöbbentő eredményekkel néztem szembe. Elkeserítőnek tartom az adatokat, ugyanis ez legtöbbször azt eredményezi, hogy a külföldön dolgozók nagy százaléka nem tér vissza hazájába. Úgy gondolom, ez sok esetben orvosolható lenne. Ami mellett pedig nem lehet szó nélkül elmenni, hogy legtöbbször fiatalok, akikre szüksége lenne az országnak.

Vizsgálatomat olyan szülők körében végeztem, akiknek párja egy másik országban vállalt munkát. Összesen nyolc interjút készítettem. Szám szerint hét édesanyát és egy édesapát kérdeztem meg ebben a témában. Többek között kíváncsi voltam a szülő távol tartózkodásának a gyermekekre, gyermekekre gyakorolt hatására, a migráció miattjeire, az egyedül maradt szülő nehézségeire, élethelyzetére, valamint megkérdeztem voltak-e olyan nehezítő körülmények, melyek megindokolták magyar munkahelyük elhagyását. A beszélgetések során fény derült arra is, hogy az adott szülő, mennyi nyelvtudással rendelkezett külföldi munkavállalása előtt és kint tartózkodása során mennyiben tudta bővíteni szókincsét, kifejezőképességét.

Összességében azt gondolom, hogy egy ilyen szituációban alapvető egy bizalmas, erős és tartós kapcsolat megléte, azonban idővel minden család hozzá tud szokni a távolsághoz. Egy család úgy is egészségesen tud működni, ha a család egyik fő támasza nem tartózkodik itthon. Nyilván az sem mindegy, hogy a külföldön tevékenykedő fél, mennyi időt tölt távol családjától. Egy csecsemő tekintetében fontosabbnak gondolom, hogy mindkét szülő ott legyen a gyermek

mellett, hisz egyikük sem szeretné, hogy egy tartósabb munka után (például 1 hónap kamionozás), a gyermek ne emlékezzen rá, mikor hazatér.

A téma rendkívül érdekfeszítő, így a későbbiekben is szívesen foglalkoznék vele, valamint tanulmányoznék gyermekeket, akik huzamosabb ideig nem találkoznak az egyik szülővel, ugyanis meglepő hatásai lehetnek.

Jelen dolgozatom célja azon családok helyzetének és életének megismerése, akinél fennáll a szituáció, miszerint az egyik szülő fél külföldön dolgozik, tartózkodik.

2. Magyarok külföldi munkavállalása

A migráció fogalma: „A migráció az emberek mozgása egyik helyről a másikra, leginkább azért, hogy egy új helyen telepedjenek le. A migráció lehet önkéntes vagy akaratlan, és számos különböző ok miatt következhet be, beleértve a gazdasági, környezeti és társadalmi problémákat.”¹

A migrációt először egy folyamat előzi meg, ami eltérő hosszúságú lehet minden embernél. Több szakaszát is el tudjuk különíteni egymástól, az első szakasza a migráció fontolgatása, ahol az emberek még csak fontolgatják a migráció lehetőségét, eldöntik, mi lenne a számukra megfelelő lépés, ha itthon maradnak, vagy ha mernek lépni és külföldre mennek dolgozni. Ezt követi a migráció tervezése, amit megelőzött egy döntés hozatal is. Ebben a szakaszban az egyén eldönti, milyen célországba szeretne menni, valamint pontosan mikor és hogyan valósítja ezt meg és így érünk el az utolsó szakaszhoz, amikor is a migráció megvalósítása történik, amikor is létre jön a migráció.²

2.1. Külföldön dolgozó magyarok száma

A magyarok külföldre vándorlása kétezres évek második felében gyorsult fel, később pedig Ausztria és Németország megnyitották a munkaerőpiacukat a külföldiek előtt is, ezzel pedig még jobban fellendítette a magyarok vándorlását a külföldi munkaerőpiacra. „A magyarok külföldre vándorlása 2013-ra meghaladta az évi 100 ezer főt (Blaskó és Gödri, 2014; Gödri, 2015), 2020-ban pedig az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) (UN, 2020) adatai szerint a teljes magyarországi születésű népesség 7,3%-a (714 ezer fő) tartózkodott külföldön.”³ Jellemzően Németország, az Egyesült Királyság és Ausztria voltak a fő cél a munkavállalók többségének. A 2012-es és 2013-as évfordulóban a magyar állampolgárok 7,4%-a tartózkodott külföldön összesen.⁴

A vándorlást tovább népszerűsítette, hogy a munkavállalók már nem csak állandó vagy ideiglenes munkát vállalhattak, hanem megjelentek az ingázó munkák is, ami nagy lehetőséget

---

¹ Európai Parlament (2023): A migráció lehetséges okai (p.2.)https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2020/7/story/20200624STO81906/20200624STO81906_hu.pdf Letöltés dátuma:2024.03.22.

² Gödri Irén (2016): Elvándorlási szándékok – álmok és konkrét tervek között. A migrációs potenciál jellemzői és meghatározó tényezői a 18–40 évesek körében Magyarországon. Kutatási Jelentések 98. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest. DOI: 10.21543/Kut.2016.98

³ Horváth Veronika (2022): Magyarországi transznacionális családok (p. 385.) <https://real.mtak.hu/192022/1/2865-Article-3073-1-10-20230424.pdf> Letöltés dátuma: 2024.02.24.

⁴ Perchinig, B., Horváth, V., Molnár, D. and Tavodová, L. (2018). A Multitude of Mobilities: Cross-Border Practices in the Austrian-Hungarian and Austrian-Slovak Border Regions. Vienna: International Centre for Migration Policy Development (ICMPD)

jelenthet azoknak az embereknek, akik nem szeretnék életvitelszerűen külföldre költözni, amit változó idejű és hosszúságú munka jellemez. Ilyen munkának számítanak a külön féle időmunkák, valamint a kéthetes váltásban végzendő munkák. A határmenti megyékben pedig igen népszerű a napi ingázás is, amivel nagy lehetőséget kaptak az emberek, hiszen így mindennap a családjukkal lehetnek. Az itt élő emberek jellemzően a határ közelében vállalnak munkát, hiszen számukra egyszerű a munkába jutás akár mindennapi autózással, ami akár 1-1,5 óra naponta, amit sokszor hazánkon belül is megtesznek a munkavállalók. A vándorlás jellegét az is meghatározza, hogy az adott célországához milyen közel esik a vándorló vagy ingázó lakhelye, valamint a munkavállalók családi állapota is befolyásolja, hogy a vándorlásra átmeneti, tartós vagy ingázó módon kerül sor, illetve, hogy családdal együtt vagy nélkül történik a vándorlás. Véleményem szerint a határmenti megyékben kevésbé jellemző a kiköltözés, hiszen a határhoz közel találnak olyan munkát az emberek, mint amelyet egy költözés során szereztek volna és így a gyermekeiknek nem kell egy idegen környezetbe, országba költözniük.⁵

A nemzetközi vándorlásnak, munkavállalásnak köszönhetően egyre inkább jellemző a transznacionális családok megjelenése, amely azt jelenti, hogy a családok tagjait országhatárok választják el egymástól, azaz különböző országban élnek. A legtöbb ilyen családban a jellemző az, hogy az egyik szülő a családot hátrahagyva másik országban vállal munkát, viszont vannak olyan családok is, ahol mind a két szülő külföldön dolgozik és ilyenkor a kiskorú gyermeket, gyermekeket a nagyszülőkre hagyják, valamint, olyan is előfordul, hogy az idősebb testvér gondoskodik ilyenkor a kisebb testvéreiről.⁶

2011-ben 143 ezer fő élt már legalább egy éve külföldön, valamint, 70 ezer fő tartózkodott kevesebb mint egy éve külföldön leginkább munkavállalás miatt. 27 ezer fő pedig hazánkból ingázott munkahelyére ebben az időben.⁷

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján 15 904 olyan család élt hazánkban, ahol a 18 éven aluli gyermeket nevelő szülők közül egyikük vagy akár mindketten tartósan vagy alkalmi jelleggel külföldön tartózkodott. Valamint egy részük nem a lakóhelyéhez közeli országba ingázott. Míg ezek az adatok a 2016-ra tovább nőttek és az eddigi eredményekhez képest már 24 138 családot

---

⁵ Horváth Veronika(2022): Magyarországi transznacionális családok <https://real.mtak.hu/192022/1/2865-Article-3073-1-10-20230424.pdf> Letöltés dátuma: 2024.02.24.

⁶ Blaskó Zsuzsanna(2016): Transznacionális családok, hátrahagyott gyerekek Dél és Kelet Európábanhttps://www.demografia.hu/hu/letoltes/publikaciok/Blasko-Zsuzsa/Transznacionalis_csaladok_hatrahagyott_gyerekek_Del_es_Kelet_Europaban.pdf Letöltés dátuma: 2024.02.14.

⁷ Központi Statisztikai Hivatal (2015): Ingázás a határ mentén <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyoringazas.pdf> Letöltés dátuma: 2024.02.28.

érintett. A családok többségénél jellemzően az apa vállalt külföldön munkát, míg az anyuka otthon maradt a gyermekekkel.⁸

A 2016-os mikrocenzus vizsgálati idejében a magyar 18 éven aluli gyermeket nevelő szülők legnagyobb százalékban, amely akkoriban 58% volt, élt Németországban, ezt követte Ausztria, ahol 22%-k élt, 7% pedig az Egyesült Királyságban. A fent maradó 18% pedig más országokban élt. A rendszeresen ingázó szülők, akik a megyéjükkel határos vagy ahhoz közeli országokban vállaltak munkát 53%-a Németországban, 22%-a Ausztriában, az Egyesült Királyságban 34%-a, más szomszédos országokban pedig 6%-a, illetve nem szomszédos országokba 15%-a ingázott rendszeresen.⁹

Ahogy a magyarok elvándorlása népszerűsödött, ezzel együtt megnövekedett a Magyarországra visszaérkező magyar állampolgárok száma is. A kétezres évek elején a számuk évi kétezer fő környékén mozgott¹⁰, míg 2013-ra számuk már 9000 fő felett volt. A Magyarországra bevándorlók közül 45,5% volt magyar állampolgárságú. 2022-ben a visszavándorló, Magyarországon született állampolgárok száma 21 900 volt, a külföldön született állampolgároké pedig 14 050 fő volt.¹¹

A hazánkban tartózkodó külföldi állampolgárok száma pedig 2011-ben 143 197 fő, az akkori népszámlálás szerint ezek közül pedig 70 787 fő volt foglalkoztatva hazánkban. A munkáltatói bejelentések szerint 2010 és 2013 között számuk 46 ezer és 53 ezer között mozgott a hivatalosan bejelentett állampolgároknak hazánkban.¹² 2023-ban összesen a szerb és ukrán munkavállalók nélkül 42 163 külföldi állampolgár dolgozott hivatalosan hazánkban.¹³

---

⁸ Horváth Veronika (2022): Magyarországi transznacionális családok <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/34489/horvath-veronika-tezis-hun-2022.pdf> Letöltés dátuma: 2023.04.12.

⁹ Horváth Veronika(2022): Magyarországi transznacionális családok <https://real.mtak.hu/192022/1/2865-Article-3073-1-10-20230424.pdf> Letöltés dátuma: 2024.02.24.

¹⁰ Gödri I. (2015). Nemzetközi vándorlás. In Monostori J., Óri P. és Spéder Zs., (szerk.), Demográfiai portré 2015 (187 –212. o.). Budapest: KSH Népszégtudományi Kutatóintézet.

¹¹VilágGazdaság: Hecker Flórián(2023): Tízezrével költöznek haza a kivándorolt magyarok <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2023/07/tizezrevel-koltoznek-haza-a-kivandorolt-magyarok-itt-vannak-az-adatok> Letöltés dátuma: 2024.03.18

¹² Lakatos Judit(2015): Statisztikai szemle, 93. évfolyam 2. szám: Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2015/2015_02/2015_02_093.pdf

¹³Nemzetgazdasági Minisztérium: A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai a 2023. évben https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/4/0/4/9/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2023_evben.pdf Letöltés dátuma: 2024.04.15.

2.2. Migráció típusai

A migrációt többféleképpen is csoportosíthatjuk. Az első ilyen lehet az országon belüli migráció, vagy pedig a nemzetközi migráció, ami egy másik országba való vándorlást jelent. Megkülönböztettünk még kifelé, illetve befelé irányuló vándorlást is, hiszen, ha egy ember kivándorol egy országból, akkor valahova be is vándorol. Azt is meg tudjuk ítélni, hogy egyéni vagy pedig csoportos migrációról van-e szó, valamint, hogy ez önkéntes vagy pedig kényszer szülte menekülési migráció.¹⁴ Meg tudjuk különböztetni azzal is, hogy a vándorló időszakosan vagy állandó célú migrációt követ el. A migráció okának megítélése is egy fontos szempont. Ezek lehetnek gazdasági, politikai, ökológiai vagy kulturális okok is. És végezetül, a migráció történhet legális vagy illegális formában is.¹⁵

2.3. Migráció hajtóerői hazánkban

A migrációnak több fajtája létezik minden országban megvannak az adott tényezők, amelyek befolyásolják a migráció okát.

Társadalomtudományi Kutatóközpont
Kisebbségkutató Intézet

Kivándorlás motivációja

(Miért jött el Magyarországról? 1- egyáltalán nem fontos;... 10 – nagyon fontos)

	Németország	USA	Ausztria	Egyesült Királyság	Total
Magasabb életszínvonal, jobb megélhetés reményében	8,34	7,71	8,61	8,15	8,26
Jobb munkalehetőség reményében	7,81	7,21	7,92	7,51	7,66
A magyarországi gazdasági helyzet kilátástalansága miatt	7,57	6,69	7,88	7,69	7,6
A magyarországi politikai helyzet kilátástalansága miatt	7,44	6,75	7,56	7,44	7,4
A személyes vagy szakmai fejlődés, önmegvalósítás reményében	6,43	7,3	6,28	6,63	6,55
Jobb (tovább)tanulási lehetőségek reményében	4,95	5,29	5,05	4,9	4,97
Kíváncsiságból, kalandvágyból	4,52	6,05	4,32	5,26	4,9
Magánéleti (családi, párkapcsolati) okok miatt	3,75	4	3,47	3,56	3,64
Pénzt kell gyűjteni az otthoni hiteltörlesztéshez	2,74	1,95	2,56	2,65	2,61
Pénzt kell gyűjteni az otthoni vállalkozáshoz, beruházáshoz	2,42	2,2	2,53	2,52	2,46

1. ábra: Kivándorlás motivációja Forrás: Rác Zsuzsanna (2019): A kivándorló magyarok kétharmada azt mondja, hogy sokkal jobb neki külföldön, mint itthon volt. <https://qubit.hu/2019/12/05/a-kivandorlo-magyarok-ketharmada-azt-mondja-hogy-sokkal-jobb-neki-kulfoldon-mint-itthon-volt>

¹⁴ Hautzinger Zoltán, Hegedüs Judit, Klenner Zoltán (2014): A migráció elmélete https://real.mtak.hu/16634/1/real_16634.pdf Letöltés dátuma: 2024.04.02.

¹⁵ Council of Europe: Migration <https://www.coe.int/hu/web/compass/migration> Letöltés dátuma: 2024.03.23.

Hazánkban a legjellemzőbb hajtóerőnek számít a magasabb életszínvonal és jobb megélhetés reménye, hiszen a szomszédos országokban ugyanannyi munkára magasabb bért kapnak az emberek, mint hazánkban. A hazai fizetésből sokaknak nehéz megteremteni a megfelelő anyagi háttérrel a családjuknak, vagy akár a fiataloknak elkezdni családot építeni és legfőképp emiatt döntenek sokan a külföldi munkavállalás mellett.

Véleményem szerint hazánkban egy fiatal párnak nehéz elindulni az életben, hiszen lakást vagy akár házat hitel nélkül már csak nagyon kevesek tudnak megvásárolni, vagy újonnan felépíteni. Sok esetben a szülő sem tud nagyon segíteni a gyermekeiknek és emiatt döntenek inkább a külföldi munka mellett, hiszen ott rövidebb idő alatt össze lehet gyűjteni egy itthoni lakásra az összeget.

Ezen felül magas arányban jellemző még a hazai politikai, illetve gazdasági helyzet kilátástalansága miatti vándorlás. Viszont célországtól függően is eltérőek a motivációk a közeli országokba, inkább megélhetési szempont miatt vállalnak munkát az emberek. Azonban a távolabbi országok, mint például az USA, ahol második helyen állnak a személyes okok, szakmai fejlődés reményében, valamint önmegvalósítás céljából vándorolnak ki a legtöbben. Úgy gondolom sok fiatal, köztük én is, szívesen megtapasztalná az amerikai életérzést, az úgynevezett „szabadság” érzetét. Hiszen rengeteg álmot kap az ember a különféle filmekből, hogy milyen is egy amerikai élet és erre sok fiatal kíváncsi. Remélik, hogy ott talán jobb életkörülmények vannak, mint hazánkban.¹⁶

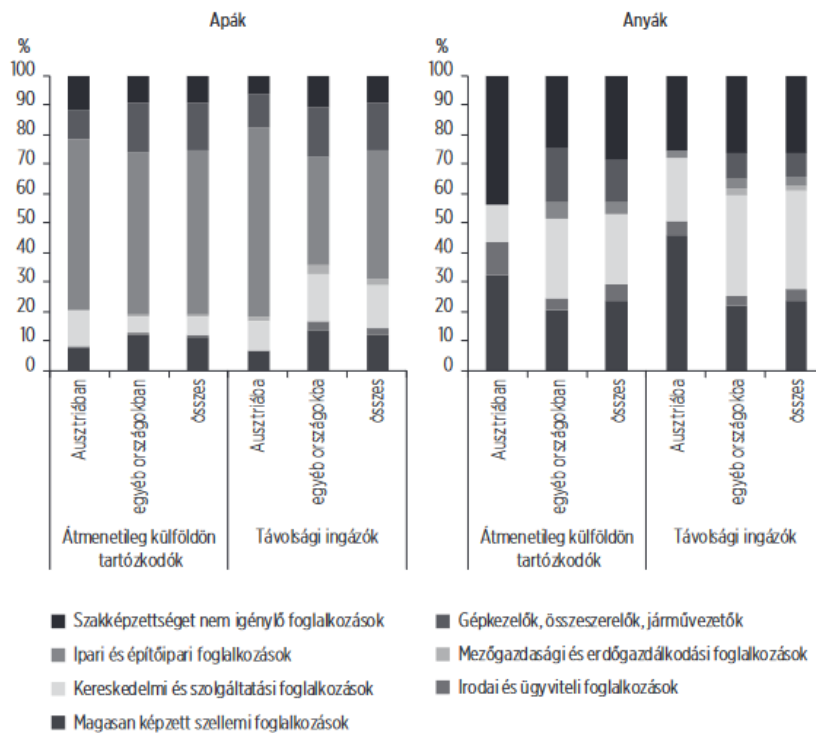
2.4. Külföldön dolgozók munkaköri sajátosságai

A 2016. évi mikrocenzus vizsgálat kimutatta milyen foglalkozások jellemzők leginkább férfiak és nők szempontjából külföldön. A férfiak fém-villamosipari, illetve építőipari munkát végeznek többségében, hiszen hazánkban ezeket a szakmákat kevésbé fizetik meg jól kivéve, ha az ember vállalkozó, mivel akkor hazánkban is jól lehet vele keresni, a kevés szakemberből kifolyólag. Ezek mellett jellemző még a gépkezelő és járművezetői álláskör is, valamint a rendszeresen ingázók körében gyakori a kereskedelmi és vendéglátó ipari munkavállalás is. Ezzel szemben a nőknél sokkal inkább jellemző magasan képzett munka, főként egészségügyi és társadalomtudományi foglalkozás, valamint a képzettséget nem igénylő munka típusok, mint a takarító, konyhai kisegítő. Emellett kevesen kereskedelemben is megfordultak. Meglátásom szerint a nőknek sokkal kevesebb munkalehetőség áll rendelkezésükre, mint a férfiaknak,

---

¹⁶ Rác Johanna (2019): A kivándorló magyarok kétharmada azt mondja, hogy sokkal jobb neki külföldön, mint itthon volt <https://qubit.hu/2019/12/05/a-kivandorlo-magyarok-ketharmada-azt-mondja-hogy-sokkal-jobb-neki-kulfoldon-mint-itthon-volt> Letöltés dátuma: 2024.03.29.

hiszen a férfiak a női munkák többségét is el tudják végezni, míg a nők az erősebb fizikai munkát igénylő munkákat kevésbé tudják ellátni. Hozzá tartozik az is, hogy kevésbé fizetik meg ezeket a szakmákat, míg a külföldi országokban elég magas bért kapnak a konyhai kisegítők, valamint a takarítónők is. Így nem csoda, ha egy nő az anyagi problémák megoldására inkább vállal munkát más országokban főleg, ha egyedülálló szülőként neveli a gyermekeit, hiszen a külföldi fizetésből itthon könnyen el tudja tartani őket.

2. ábra: Az átmenetileg külföldön tartózkodó és külföldre ingázó 18 éven aluli, Magyarországon élő gyermeket nevelő szülők megoszlása nevek és foglalkozási főcsoportok szerint. (2016) Forrás: Horváth Veronika (2022): Magyarországi transznacionális családok <https://real.mtak.hu/192022/1/2865-Article-3073-1-10-20230424.pdf> Letöltés dátuma: 2024.02.24.

2.5. Fiatal generáció tervei

A gyermeknevelés minden család számára különféle kiadásokkal jár nem csak a nevelés során, hanem a beiskolázásnál is, ahogyan a társadalomnak is kiadásokat jelent, melyet a gyermek a későbbi munkája során visszaforgat. Viszont, ha a gyermek nem a saját hazájában vállal a későbbiekben munkát, akkor a befektetett kiadások mind elvesznek és nem térülnek meg. Ezért igazán fontos a társadalom számára, hogy mindenki a saját országában vállaljon munkát, bár napjainkban rendkívül népszerű a külföldre vándorlás már a fiatalok körében is, akik már iskolai tanulmányaik alatt eldöntik, hogy ők a későbbiekben kint akarják folytatni

tanulmányaikat vagy tanulmányaik után ott munkát vállalnak, esetleg véglegesen oda költöznek egy másik országba.

Mikó Eszter empirikus kutatásában vizsgálta a magyar középiskolások, valamint a felsőoktatásban tanulók külföldre vándorlásának szándékait. Eszerint a tanulmány szerint, a középiskolai tanulók 29%-a tervezi csak a tanulmányait külföldön folytatni, ami elég alacsonynak számít, míg 64%-a szeretne a későbbiekben külföldön dolgozni. A középiskolás diákok a munka világában még nem igazán jártasak, így ők szüleik és a közvetlen környezetük hallomása alapján gondolják úgy, hogy a későbbiekben számukra kedvezőbb a külföldi munkavállalás. Többségük nem tudja még pontosan mennyi időre menne ki külföldre, 16% pedig már elhatározta véglegesen kiköltözni. A középiskolások célországai leginkább az Egyesült Királyság, Németország, USA, valamint Ausztria és ez megegyezik a felsőoktatásban tanulók célországaival is. A felsőoktatásban tanulók 42,6%-a tervezi a későbbiekben külföldön folytatni tanulmányait, ennek legtöbbször a nyelvtanulás lehetősége az oka, valamint sokan gondolják azt, hogy külföldön magasabb színvonalú az oktatás. 58% szeretne a későbbiekben munkát vállalni kint, ennek leginkább a hazai alacsony bérszínvonal, a nyelvtanulás lehetősége, és az alacsony életszínvonal a legfőbb oka. A diákok 42%-a menne ki úgy dolgozni, hogy későbbiekben hazatérjen, míg 14% véglegesen kint maradna a célországban. Meglátásom szerint, ha a fiatalabb generáció már előre abban gondolkodik, hogy külföldön szeretné folytatni a további életét, akár rövid vagy hosszútávon, akkor ez hazánkra nézve egy hatalmas probléma, hiszen, ha ez így folytatódik tovább, akkor lassan nem lesz majd ember, aki a munkahelyeket betöltse és nem lesznek majd szakemberek, akik a különféle feladatokat ellássák, legyen az szellemi vagy fizikai munka.¹⁷

2.6. Különbségek az átlagkeresetben

„Hazánkban a KSH adatai alapján 2023 novemberében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete 621 200, a kedvezmények figyelembevételével számolt nettó átlagkereset 427 700 forint volt.” Míg ehhez képest a magyarok által leginkább kedvelt vándorlási célországokba, amely elsősorban Ausztria, Németország és az Egyesült Királyság, a kétszerese.¹⁸

---

¹⁷Mikó Eszter (2019): Az elvándorlási szándék vizsgálata a közép- és felsőoktatásban tanulók körében <https://ojs.mtak.hu/index.php/fk/article/download/1103/1383/> Letöltés dátuma: 2024.02.16

¹⁸ Központi Statisztikai Hivatal (2024): Gyorstájékoztató: Keresetek 2023 november <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/ker/ker2311.html> Letöltés dátuma: 2024.02.02.

Ausztriában a teljes munkaidőben foglalkoztatottak átlagos bruttó havi keresete 3257 euró, amely a mai árfolyam alapján, 1 euró 394 forintnak felel meg, az átlag bruttó osztrák kereset 1 millió 283 ezer forintnak felel meg, ami több mint a kétszerese a hazai fizetésnek. Hasonlóan alakul a másik két országban is a bruttó havi fizetés, hiszen Németországban a bruttó havi átlagjövedelem 3467 euró teljes munkaidős foglalkoztatottságban. Az Egyesült Királyságban a bruttó havi átlagjövedelem 2783 font, ami 3263 eurónak felel meg.¹⁹

A KSH adatai alapján 2012-ben összesen 12 964 fő hagyta el hazánkat a fentiekben említett három célország egyikébe. Mára ez a szám majdhogynem a háromszorosára nőtt, 2023-ban 33 700 fő hagyta el hazánkat jobb élet reményében. Többségében inkább férfiak vándorolnak ki egy idegen országba.²⁰

---

¹⁹ Karrier Trend (2023): Mennyit lehet keresni Ausztriában, Németországban és Nagy-Britanniában? <https://karriertrend.hu/karrier/mennyit-lehet-keresni-ausztriaban-nemetorszagban-es-nagy-britanniaban/> Letöltés dátuma: 2024.03.12.

²⁰ Központi Statisztikai Hivatal (2024): A kivándorló magyar állampolgárok célországok és nevek szerint https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0031.html Letöltés dátuma:2024.04.10.

3. Empirikus vizsgálat

3.1. A vizsgálatom rövid módszertani bemutatása

Az eddigi szakirodalmi ismereteim és tapasztalataim alapján a következő kutatási kérdéseket fogalmaztam meg a vizsgálatomhoz kapcsolódóan:

Mennyire erősítette meg a családokat, vagy épp gyengítette meg, az egyik szülő rendszeres hiánya?

A családok életében egy nagyon meghatározó helyzet, ha az egyik fél nincs mindig jelen a család életében és ez sokszor váláshoz vezet a párok életében, hiszen elszoknak egymás társaságától, szokásaiktól. Valamint a gyerekek azok, akik sokszor ezt a hiányt megsínylik, hiszen a jelen helyzetben is látszik, hogy megviseli őket és a későbbiekben is lehetséges, hogy ez kiütözik majd.

Mi volt a meghatározó pont az emberek életében, ami miatt külföldön kezdtek dolgozni?

Minden ember más életszakaszban dönt úgy, hogy kiköltözik vagy esetleg csak kint vállal munkát, de vajon mi lehet az a pillanat, amikor már tényleg ott vannak, hogy ezt már muszáj lesz meglépniük.

Hogyan változik a gyermekek viselkedése, amikor a másik szülő is otthon tartózkodik? Mennyire borítja fel az addig megszokott rendszert, amit a szülő felépített?

Nagyon nehéz egy szülőnek mind a két szülői szerepet helyettesíteni a mindennapokban, ha nem teljesen lehetetlen. Mind a két szülő nevelési stílusa kell ahhoz, hogy a gyerekek megfelelő környezetben nőjenek fel. Véleményem szerint ezek a szerepek változnak, ha az egyik szülő nem tartózkodik itthon.

Milyen feladatok hárulnak az itthon maradt szülőre a mindennapokban, hogy egyedül maradt szülőként el tudja látni gyerekeit?

A családi életben az az egyik legjobb dolog, hogy lehet számítani a másik félre és így kevesebb munka és teher hárul a felekre. Ez viszont az egyik fél hiányában megszűnik és egyedül kell ellátni az itthon maradt félnek a feladatokat.

A külföldön munkát vállalók és családjaik rendelkeznek nyelvtudással, mennyire fontos az elhelyezkedéshez a nyelvtudás külföldön?

Nyelvtudással rendelkezők mindig előnyben vannak a külföldi munkavállalásban, de sok olyan magyar is dolgozik kint, akiknek egyáltalán nincs nyelvtudásuk. Nekik nem olyan egyszerű az elhelyezkedés, hiszen nem is vállalhatnak olyan sokféle munkát, mégis sokan boldogulnak így is külföldön.

Milyen a gyerekeknek a kapcsolata a külföldön dolgozó szülővel, gyengülnek az érzelmi kapcsolatok ez alatt az idő alatt?

Kihez húznak jobban a gyerekek a távol lévő szülőhöz vagy ahhoz, aki állandóan velük van? Vajon meggyengül a szülővel a kapcsolata a gyermeknek, vagy éppenséggel pont, hogy erősödik?

A kutatási kérdéseim megválaszolására az interjút választottam. Az interjúk négyszemközi szituációban zajlottak a kötetlen beszélgetés érdekében az interjúkat hangfelvétellel készítettem, amelyeket a későbbiekben lejegyeztem. Az interjúkat félig strukturált formában készítettem előre megírt kérdéssor alapján, aminek sorrendjéhez nem minden helyzetben ragaszkodtam, valamint a teljeskörű információ gyűjtés érdekében spontán kérdéseimet is megfogalmaztam az interjúk során. Az interjú készítése előtt tájékoztattam a szülőket az interjúm céljáról, valamint arról is, hogy ez természetesen teljesen anonim és a hangfelvételeket csak is saját célra használom fel. Próbáltam törekedni a beszélgetések kötetlenségére, illetve a nyugodt légkör biztosítására, hogy a szülők könnyebben megnyíljanak felém. Hét édesanyával sikerült interjút készítenem, valamint egy édesapával, mivel a vizsgálatom kritériuma az volt, hogy a pár egyik tagja dolgozzon külföldön, így azt nem kötöttem meg hogy csak édesanyákkal, vagy csak édesapákkal készítsem az interjúmat. Úgy gondolom igazán érdekes volt azt hallani, hogy egy férfi, hogy boldogul itthon a két gyermekével míg az anyuka egy másik országban dolgozik. Véleményem szerint igazán ritka az ilyen felállás hiszen többségében az édesapák azok, akik úgymond hátrahagyják a családot és külföldön vállalnak munkát.

3.2. Az interjúalanyok

1. **Viktória:** 38 éves édesanyja, akinek három gyermeke van. Párja 7 éve dolgozik külföldön, ezt megelőzően pedig 10 éven keresztül Írországban éltek, ahonnan első gyermekük születése után érkeztek haza. Jelenleg a három gyermek mellett nem vállalt sehol munkát. Gyermekai 7, 4 és 3 évesek.

2. **Ágnes:** 32 éves édesanya három gyermekkel, két óvodáskorú: 6 és 5 évesek, valamint egy bölcsődéskorú, aki 2 éves. Párja két éve dolgozik külföldön és minden hétvégét itthon tölt. Jelenleg 6 órás munkaidőbe ment vissza dolgozni a gyerekek mellett.
3. **Gábor:** 41 éves családapa, aki magánvállalkozóként dolgozik két gyerek mellett. Gyermekai 3 és 7 évesek. Felesége jamaikai származású, viszont Londonban éltek mindketten megismerkedésükkor, majd a két gyermek születése után haza költöztek Magyarországra, viszont felesége továbbra is Londonban dolgozik, ahonnan hetente egy hétvégére hazarepül a családjához.
4. **Eszter:** 34 éves családanya, 5 gyermekkel. A helyzetük igazán érdekes mivel az édesapának és az édesanyának is van két gyermeke az előző házasságából, valamint lett egy közös gyermekük. A gyerekek közül a legidősebb 10 éves, van egy 7, egy 5, egy 3 éves és egy 5 hónapos gyermek a családjukban, akiket közösen nevelnek, mivel az édesapa első felesége elhunyt, az édesanya volt férje pedig minden hétvégén viszi el a gyerekeit. A férj 6 hónapja dolgozik külföldön, azt megelőzően pedig kamionozott, ami azt jelentette, hogy csak heti 1-2 napot volt itthon. Jelenleg nem dolgozik.
5. **Idikó:** 40 éves családanya három gyermekkel. Férje 3 éve kint dolgozik Németországban és 3 hetente jár haza úgy, hogy akkor egy egész hetet itthon tölt. Házasságukat és a gyermekeket ez rendkívül megviseli legfőképpen a gyerekek közül a legkisebb lányt, aki igazán apás. Nyolc órás munkában dolgozik egy kertészetnél. Gyermekai 15, 13 és 7 évesek.
6. **Edina:** 41 éves családanya egy középiskolás és egy óvodás gyermekkel. Férje már több mint 8 éve külföldön dolgozik heti hazajárással, számára nem olyan megterhelő, hogy férje nincs itthon, mivel hétközben ketten vannak itthon lányával, mivel a nagyobbik fiú kollégista. Egy gazdaboltban dolgozik 8 órás beosztásban. Gyermekai 15 és 7 évesek.
7. **Adrienn:** 35 éves családanya két lány gyermekkel, egyikük 6 a másikuk pedig 4 éves. Férje 5 éve dolgozik külföldön építőipari munkásként. Eleinte nehezen szokta meg,

hogy férje nincs mellette, de házasságukat ez csak erősítette. 6 órás beosztásban dolgozik egy varrodában.

8. **Edit:** 40 éves családanya két gyermekkel, egy 7 éves lány és egy 5 éves kisfiú. Férje 3 éve kint dolgozik külföldön hétvégi hazajárással. Az egész családot megviseli, hogy az édesapa nincs itthon, de leginkább a kisfiúkat. Bolti eladóként dolgozik az anyuka 8 órában a gyereknevelés mellett.

3.3. Az interjúk elemzése

3.3.1. A külföldi munkavállaláshoz vezető út és nehézségei

Az itthon maradt szülőkkel készítettem interjúmat, akiknek a bemutatása az előző fejezetben volt olvasható. A bemutatóból kiderül, hogy az összes szülő dolgozik a gyermekek mellett, kivéve egy anyukát. Valamint az is látható, hogy mindegyiküknek van egy, vagy több óvodás gyermeke, tehát a mindennapokban őket még el kell látniuk a munka mellett, hiszen ők még nem képesek rá.

A legtöbb családban az első gyermek megszületése után vállalt a családból a szülők egyik tagja külföldön munkát, ezt pedig az anyagi jobblét, valamint annak szinten tartása miatt tették. Hiszen sokan három vagy több gyermeket nevelnek és hogy megtudják teremteni számukra a biztonságot az kellett, hogy az egyikük kint vállaljon munkát.

„Elsősorban az anyagiak miatt, hogy a három gyerek mellett tudjunk biztonságos hátteret teremteni.” (Ágnes)

Úgy gondolom az itthon maradt szülőkön sokkal több teher van hiszen nekik helyt kell állni a mindennapokban első sorban szülőként, illetve a munkájukban is teljesíteni kell. Az itthon maradt anyukák többsége már várta, hogy visszamehessen dolgozni a szülés után, hiszen fontosnak tartották a maguk szempontjából, hogy ki tudjanak mozdulni és közösségben tudjanak lenni. A legtöbben a régi munkahelyükre mentek vissza dolgozni. Az az édesanya pedig, aki nem ment vissza dolgozni, úgy gondolja, hogy *“így három gyerekkel egy teljes munkaidős állás nem nagyon kivitelezhető úgy, hogy a férjem kint dolgozik. Négy órásat nehéz találni nem vagyunk olyan helyzetben, hogy annyira fontos legyen, hogy elhelyezkedjek.”* (Viktória)

A legtöbb szülőnek szerencsére van kire támaszkodni a mindennapokban, nagyszülőkre, barátokra, szomszédokra, de akad olyan is, akinek egyáltalán nincs segítsége nekik pedig sokszor emiatt ki kell esniük a munkából, ha a gyerekük beteg.

„Senkire maximum egy-két baráttra, aki néha-néha segít. A feleségem szülei Jamaicában vannak, az anyémek pedig nem élnek a közelben. (Gábor)

Gáborék helyzete igazán különleges, mivel ők az egyetlenek, ahol az édesapa maradt otthon a gyermekekkel, ráadásul ők az a család is, ahol mondhatni egyáltalán nincs segítség. Véleményem szerint egy férfinak sokkal nehezebb a gyermekkel itthon lenni, hiszen egy gyermek életében az anya hiánya rendkívül nehéz tud lenni.

3.3.2. Külföldön tartózkodó szülővel való kapcsolattartás nehézségei

A mai világban a technológia szerencsére már olyan szinten van, hogy bárkit, bármikor, bárhol el lehet érni telefonon így nem okoz akkora problémát a rendszeres kapcsolattartás a családok számára, hiszen mindenki elmondása alapján videóhívásban vagy telefonon tartja a kapcsolatot az éppen kint tartózkodó szülővel.

A gyermekek számára ez viszont sokszor megterhelő, hiszen hiányzik számukra az apukájuk vagy éppen az anyukájuk és van olyan család is közöttük, ahol az apuka három hetet távol van a családtól, ez idő alatt pedig nem látja gyermekeit csak is videóhívásban. Van amelyik családban ez könnyen megtud valósulni, mivel a szülő olyan munkát végez, ahol akár napközben is könnyen el tudják érni telefonon és kisebb apróságokat is megtudnak mutatni nekik a gyerekek, amit szeretnének és így majdnem, hogy olyan mintha jelen lenne a szülő az apróbb dolgoknál is. Igaz, hogy ez nem helyettesíti a személyes jelenlétet, ahol a szülő meg tudná ölelni a gyermekét vagy akár megpuszítani, de a semminél több és ez nagyon fontos a gyermekeknek.

„Videóhívásban az a jó, hogy őt bármikor lehet hívni, a munkája nem befolyásolja azt, hogy mikor telefonálhat így a gyerekek bármikor tudnak vele beszélni. (Gábor)

Van, ahol nincsenek ilyen szerencsés helyzetben a gyerekek, mivel a szülő napközben nem ér rá, így vele csak esténként tudnak beszélni és akkor tudják elmondani az aznapi történéseket. Viszont több családnál is ez csak akkor valósul meg, ha a gyerekek úgymond jó pillanatukban vannak mivel, ha kicsit nyűgösebbek, fáradtabbak, akkor jobban kijön rajtuk a szülő hiánya.

„Ez gyerek függő, ha jó passzban vannak és jó napjuk van akkor tudunk videóhívásban beszélni, viszont, ha nyűgösebbek fáradtabbak akkor nem. Sokkal jobban összezavarja őket, hogy miért nincs itthon.” (Ágnes)

„Sokszor nem tudunk beszélni hosszasan, mivel a gyerekeket megzavarja és kizökkenti olyankor sokszor sírás a vége a telefonhívásoknak.” (Ildikó)

3.3.3. A hazajövetel ütemezése, az ingázás sajátosságai

Az apukák és az anyuka haza térésének gyakorisága egyénekenként eltérő. A leggyakoribb, aki szombaton este megy el és kedden éjszaka érkezik meg, így ő csak három napot tölt távol a családtól, ami így a gyerekeket annyira nem is viseli meg, viszont így is felbolygatja a család életét, mivel a gyerekeknek van egy megszokott rendszerük az anyukával, ami szerdán már felborul az apa hazaérkezése miatt.

A legtöbb interjú alanyomnál inkább a hetezés jellemző. Vasárnap este elmennek és csütörtök este érnek haza, amivel van egy közös hétvégéje az apának a gyermekekkel, így ebben a három napban kell elvégezniük a ház körül akadó esetleges munkálatokat, valamint minőségi időt együtt tölteni a családdal, amiből nem sok jut, mivel ez alatt az idő alatt el kell készíteni a következő heti csomagot, amit visznek magukkal ételt, valamint tiszta ruhákat.

Az ingázó édesanya esetében változó melyik napon tud hazaérkezni, de a hétvégékre mindig itthon van, ami számára egy 12 órás úttal jár, mivel Londonból repül haza. Magyarországra majd Budapestről még hazavonatozik. Az ő gyermekeit viseli meg a leginkább, amikor az édesanyjuk esetleg nem tud haza jönni hétvégére, ami ritkán fordul elő, valamint az is megterhelő számukra, amikor az anyukának vissza kell mennie.

A legtöbb időt az az apuka tölt távol a családjától, aki három hétre megy dolgozni majd utána egy hétig itthon tud tartózkodni. Ő esik ki a legjobban a családi életből hiszen alig tartózkodik otthon. Hazaérkezésekor nagyon megbolygatja a család többi tagjának az életét, akik már nélküle alakítottak ki egy rendszert és ebből rengeteg konfliktusuk származik az anyukával, mivel amin ők esetlegesen változtattak arról az apuka nem tud és abból valahogy mindig vita kerekedik náluk.

3.3.4. Az itthon maradt szülő mindennapi nehézségei

A gyermeknevelésben mindig fontos szerepet játszik, hogy a szülők kapnak-e valamilyen segítséget nagyszülőktől, testvérektől, barátoktól, szomszédoktól, mivel ezek az emberek tudják biztosítani a család számára a plusz biztonságot, hogyha bármi történik, rájuk számíthatnak. Ez a biztonság akkor is nagyon fontos, ha mind a két szülő otthonához közel vállalt munkát, de akkor még inkább, ha az egyik szülő rendszeresen nem tartózkodik otthon, hiszen akkor a másik szülőnek egyedül kell megbirkóznia az felmerülő nehézségekkel.

A megkérdezett családok közül többségében mindenki számíthat valamilyen segítségre a gyermeknevelés során, ami leginkább a gyermekek felügyeletébe merül ki. A legtöbben a

nagyszülőkre és a barátokra számíthatnak és vannak, akik emellett még számíthatnak a szomszédjaikra és a testvéreikre is. A gyermekek megbetegedése esetén viszont sokan nem tudják kire bízni a gyermeket mivel van, ahol a nagyszülők még nem nyugdíjasok így nekik is szabadságot vagy táppénzt kell kivenniük. Ezt úgy szokták kiküszöbölni, hogy egyszer a nagyszülő vesz ki szabadságot a gyerekek megbetegedése esetén, egyszer pedig az otthon maradt szülő.

A legtöbb segítséget inkább úgy kapják a szülők, hogyha valamilyen hirtelen probléma merül fel, akkor a gyerekekre délutánonként tudnak vigyázni a családtagok, vagy esetlegesen a szomszédok, barátok.

„Igen szerencsére a nagyszülőkre, ők sokat segítenek. És a barátaink is be szoktak segíteni, ha valamilyen sürgős dolog jön közbe.” (Viktória)

A ház körüli munkálatokat egy otthon maradt nőnek nem mindig könnyű elvégezni, hiszen többségében ezeket a férfiak szokták végezni, valamint bármilyen probléma közbe jöhet, amihez esetlegesen férfikézre lenne szükség, akkor ezt ők hogyan is tudják kiküszöbölni. Volt olyan anyuka, akinek szomszéd szokott segíteni ezekben a munkálatokban és volt olyan is, aki maga is el tudja ezeket végezni, mivel ő szeret barkácsolni és tevékenykedni a ház körül, így egyedül is megoldja.

„Nálunk én vagyok a barkácsolós nem nagyon van szükségem segítségre, hacsak nem erő kell hozzá.” (Viktória)

„A szomszédunkra igen, ő szokott segíteni a fűnyírásban és a hasonló teendőkben.” (Ágnes)

3.3.5. A szabadidő eltöltésének jellemzői

Az összes szülő kint teljes munkaidőben dolgozik és ezek többsége mind 10-12 órás munkát jelent naponta, így amikor visszaérnek a szállásukra legtöbbször nincs szabadidejük, leginkább ilyenkor már csak pihennek és alszanak, nem nagyon jut másra idejük. De emellett akadt olyan is, akik annyira ki szokták használni a fent maradó időt, hogy születésnapokat és ilyesféle dolgokat esténként meg szoktak ünnepelni egymással.

Sokszor ilyenkor inkább nem is a lehetőség hiányzik a szülőknek a programozásra, hanem inkább a megterhelő munka után már szívesebben pihennek és fekszenek le korán, hogy másnap ne fáradtan kezdjék a napot.

Véleményem szerint, biztos az anyagiak is közre játszanak, hiszen azért dolgoznak kint, hogy a családjuknak meg tudják teremteni a kellő anyagi hátteret és így próbálnak minél több pénzt

félre tenni, valamint, ha itthon tartózkodnak, akkor pedig a gyerekekkel való közös programokba fektetni azt.

Amikor hazajönnek a hétvégére, számukra akkor sincs megállás, hiszen akkor a házkörüli teendőket látják el, valamint próbálnak a hétvégébe mindent belezsúfolni, hogy a családdal minél több minőségi időt tudjanak eltölteni. A legtöbb család ilyenkor elmegy kirándulni vagy különféle programot szervez.

Az az édesapa, aki viszont egy egész hetet itthon tölt a három hét munka után, számára van lehetőség az önmegvalósításra és a pihenésre ilyenkor ő legtöbbször ilyenkor eljár heti egy alkalommal masszíroztatni, valamint heti kétszer a barátaival esti teremfocizni. Amekkora hátrányban van, hogy három hétig nem látja a családját ez alatt az egy hét alatt viszont rengeteg élményt és programot meg tud élni a családjá és barátai körében.

3.3.6. Távlati tervek

Amikor a családok egyik tagja elkezdett külföldön dolgozni, nem látták a megfelelő megélhetési lehetőséget a hazai munkaerő piacon, valamint akadt az egyetlen anyuka, aki szeretett volna itthon dolgozni, de a külföldi felsőfokú végzettségét nem honosították hazánkban így itt nem tudott volna elhelyezkedni a tudásának megfelelő munkahelyen. Nála tervben is van, hogy haza jöjjön, csak a jelenlegi helyzete miatt nem tudná, hol helyezkedne el hazánkban, milyen munkakörben, amit olyan szívesen végezne, mint az ottani munkáját.

A családok többsége még most sem látja a megfelelő megélhetési forrást hazánkban és egészen nyugdíjas korukig szeretnének kint dolgozni, hiszen külföldön jóval magasabb a nyugdíj is mint hazánkban, amiből a későbbiekben is kényelmesen megtudnak majd élni.

A háromhetente hazajáró apuka és az egyik hetező apuka, ellenben csak átmeneti megoldásként választották ezt a munkát, ők szeretnének egy-két éven belül újra hazánkban dolgozni.

Több édesapa is, aki hetente jár haza, szívesen dolgozna a határhoz közelebb napi hazajárással, úgy bevállalnák a külföldre való ingázást, ha mindennap látnák gyermekeiket.

3.3.7. Külföldi munkavállalás pozitív és negatív hatásai

Amikor ezt a kérdést tettem fel a szülőknek, elsősorban arra voltam kíváncsi, milyen pozitív hatásokat tudnak felsorakoztatni. Ami egyértelműen mindenki válaszában benne volt, az az, hogy anyagi jobblét, anyagi biztonság megteremtése volt a cél, hiszen szülőként elsősorban arra

koncentrál az ember, hogy a gyermekének mindent megtudjon adni, amit csak lehet és ne kelljen nekik nélkülözniük.

Amelyik válasz a leginkább meglepett, hogy az egyik anyuka pozitív hatásnak sorolta be azt, hogy gyermekei emiatt lelkileg megerősödtek. *„A gyerekeket kicsit megerősítette, hiányzik nekik, viszont felerősödött bennük az a tudat, hogy anyá itt van és akkor is minden megvan, ha apa nincs itt. Nincs bennük félsz attól, hogy apa nem jön vissza, csak neki kint kell lennie ahhoz, hogy a biztonság meglegyen.”* (Ágnes) Valamilyen szempontból tényleg pozitív hatásnak lehet ezt betudni, hiszen a gyerekek már elfogadták, hogy az édesapjuk távol van, és hogy ez az ő érdekükben történik.

Az apuka, akinek a felesége külföldön dolgozik, ő azt mondta pozitívumnak az anyagi javakon kívül, hogy mivel ők előtte egy családként éltek kint és utána költöztek haza, a gyerekeknek lehetőségük van egy évben többször is Londonba menni és találkozni a rokonaikkal, akik az anyuka részéről tartoznak a családhoz és így megmaradt a családi kapocs közöttük, nem szakadt meg. *„Az anyagiakon kívül talán az, hogy megmaradt a kapocs a kint élő rokonokkal is. És akkor a gyerekek is ki tudnak így többször menni hozzájuk egy évben.”* (Gábor)

A negatív hatások nem minden esetben voltak egyhangúak. Az az anyuka, akinek a párja csak heti három napot van távol, ő nem tudott negatív hatást mondani, mivel párja már hét éve kint dolgozik. Nekik ez már nagyon megszokott lett és ők ezzel a felállással teljesen ki vannak békülve, számukra már az lenne a furcsa, ha a párja mindennap itthon lenne.

Ezzel szemben a legtöbb itthon maradt szülőnek az a legnagyobb negatív hatás, hogy a gyermekeik és ők maguk is hiányolják a kint dolgozó párjukat, valamint, hogy egyedül rájuk hárul a nagyobb teher a gyermekek nevelésével kapcsolatban. A legtöbb itthon maradó fél úgy gondolja, hogy ezek miatt a szempontok miatt számukra sokkal nehezebb a helyzet, mint a kint tartózkodó szülőnek.

Az előző anyuka, akinek a pozitív hatás az volt, hogy a gyermekei lelkileg megerősödtek számára a negatív hatás is, hogy gyermekei *„Lelkileg meggyengültek, hogy fontos korszakban nincs itthon apa, mert ezek meghatározóak, főleg mikor az iskolát kezdik.”* (Ágnes) Úgy gondolom, ebben a helyzetben van egy érdekes kettősség, mivel valamilyen szinten előnyük is származik a helyzetből, de a gyerekek szerintem inkább negatív élményként élik ezt meg és a későbbiekben ez valahol az életükben lehet, hogy még vissza fog köszönni.

3.3.8. Az egyik szülő távollétének hatása a gyerekekre

A szülők elmondásai alapján nem minden családban megy zökkenőmentesen, ha a távol lévő szülő hazaérkezik. Ilyenkor a gyerekek érzik, hogy lazult a rendszer és megpróbálják kijátszani szüleiket akár egymással szemben is, vagy csak akár a haza érkező szülőt. Ilyenkor fontos, hogy a szülők közös nevezőn legyenek és egyformán szabályozzák a gyerekeket.

„Ilyenkor felborul az addigi rend, mivel az apjuk több mindent megenged, mint amit én szoktam.” (Ildikó)

„Már hozzászoktak, amikor csak hárman vagyunk itthon nekem így könnyű, viszont az anyjuddal több mindent engednek, meg tesztelik, hogy meddig mehetnek el.” (Gábor)

„Igazából sokkal könnyebben kezelem őket, ha egyedül vagyunk. Megvan a saját rutinunk, amibe beleszoktam úgy, ha hazajön. Ő több mindent megenged a gyerekeknek, de sokat segít, ha itt van.” (Viktória)

„Igen, akkor van bennük egy kettős húzás. Négy napig én vagyok velük, kicsit feszesebb a menetrend, ha én azt mondom, hogy megyünk, akkor megyünk, ha apa megjön, akkor ez egy kicsit borul, hogy apa mégis megengedte, akkor mégis hadd csináljam. A jó szerep neki jut, a rossz meg nekem.” (Ágnes)

Legtöbbször a távollévő szülő engedékenyebb a gyerekekkel szemben, mivel azt a kis időt is, amit velük töltenek, nem szeretnék fegyelmezővel tölteni. Csak azt nem tudják, hogy utána a felborult rendet a párjuknak milyen nehéz lehet visszaállítani a hétköznapi életben. Valamilyen szinten a gyerekekkel maradó szülőnek jut ténylegesen a rossz szerep, a párjuknak pedig a jó, amit egy anyuka nagyon jól megfogalmazott a fentiekben.

„Mind a ketten ebben nőttek fel, megszokták már. De, amikor el kell búcsúzni, akkor mindig van egy kis elszontyolódás és rosszkedv.” (Adrienn)

„Sokkal boldogabbak, amikor itthon van az apukájuk, olyankor mindig több élet van bennük.” (Edit)

„Nem, mivel ebben nőttek fel, hiszen ezelőtt sokkal rosszabb volt a helyzet.” (Eszter)

A többi család nem fogalmazott meg hasonló gondolatokat, mint az előzőek. Ezekben a családokban a gyerekek már abban nőttek fel, hogy az édesapjuk mindig távol volt. Itt inkább az anyukák az apuka hazaérkezésével járó mérhetetlen boldogságot írják le a gyerekek részéről, valamint azt, hogy milyen is, ha ő elmegy. Érthető, hogy a gyerekek elszomorodnak, ha az

édesapjuk elmegy otthonról, hiszen tudják, milyen sokat is kell várni, hogy újra láthassák. Egy óvodás gyerek, sokszor még nem tudja mi is az, ha apa egy hétig nincs itthon. Számukra ez abban jelenik meg, hogy ez egy nagyon hosszú idő.

3.3.9. Ha választhatnának most is emellett döntöttek volna?

Mindig érdekes kérdés a számomra, hogy a családok miként nyilatkoznak abban az esetben, ha olyat kérdeznek tőlük, hogy mit tettek volna, ha a dolgok másképpen alakultak volna, változtatnának-e a már amúgy is fent álló helyzeten.

„Igen nem bántuk meg ezt a döntés és újra meglépnénk.” (Edina)

A válaszadók közül, majdnem mindenki úgy nyilatkozott, hogy ő bizony nem változtatott volna a mostani helyzeten, ami számomra meglepő, hiszen a családok rendkívül nehéz helyzetben vannak. Véleményem szerint, mivel régebben ezen én is átmentem gyerekként, én, ha tehettem volna biztos azt választottam volna, hogy édesapám mindennap velünk legyen, ami sajnos nem adatott meg elég sokáig. De a későbbiekben az élet mégis úgy hozta, hogy haza tudott járni minden egyes nap, ami hatalmas terhet vett le anyukám válláról a velünk való boldogulásban.

Az az anyuka, akinek a férje a leggyakrabban jár haza, ő úgy gondolja, a férje akkor se lenne többet itthon, ha nem külföldön dolgozna mivel akkor heti hat napot is kéne akár dolgoznia. Így viszont csak heti három napot van távol és utána napközben is többet tud együtt lenni a családjával.

Az a család, ahol pedig az anyuka van rendszeresen távol, ott változtattak volna a helyzeten, ha lehetett volna és most is azon vannak, hogy ez változzon, mivel minél előbb szeretne hazatérni a családjához már állandó jelleggel.

„Nem, ha lesz rá lehetősége, minél hamarabb szeretne hazajönni.” (Gábor)

A legtöbb család azért nem változtatna a döntésén, mivel az anyagi problémájukat nem valószínű, hogy meg tudták volna oldani másképpen, viszont vannak, akik a körülményen szívesen változtatnának, hogy a kint tartózkodó szülő inkább napi hazajárással vállaljon külföldön munkát.

Egy másik családjában pedig úgy válaszolt, hogy számukra a külföldi munka hozta meg az állandóságot és a kiszámíthatóságot az életükbe és ezzel lettek teljesen kiegyensúlyozottak. Úgy gondolom mindegyik család oldalát meg lehet érteni, hiszen áldozatok nélkül sokszor semmire

sem jutunk. Ezek a családok nagyon bátrak voltak, hogy bemerték vállalni azt, hogy egyikőjük nincs mindig jelen a család életében.

4. Kutatási kérdéseim megválaszolása

Mennyire erősítette meg a családokat, vagy épp gyengítette meg az egyik szülő rendszeres hiánya?

A családok életében mindig nehézség, ha az egyik fél nincs mindig jelen a családi életben akár több vagy kevesebb ideig. Jellemzően amelyik családnál a szülő kevesebbet van távol, ott ezek a problémák nem annyira jönnek ki, hiszen ahol csak három napra megy el az apuka, az nem olyan nagy kiesés, mint ahol akár három hétig nincs itthon.

Rengeteg konfliktus adódhat azokban a helyzetekben, ha a távol lévő szülő nincs igazán tisztában vele, hogy milyen szabályok vannak otthon, amikor ő nem tartózkodik ott hiszen, ha ezekhez nem tud alkalmazkodni, akkor abból adódnak a konfliktusok, amik meggyengítik a család kapcsolatát.

Amelyik családban az apuka három hétig nincsen itthon, ott meggyengülni látszik a családi kapocs, mivel nagyon sokáig nincs itthon az édesapa, és amikor hazajön, folyamatos konfliktusok képződnek a pár között az eltérő szokásrendjük miatt.

A többi családban nem igazán nyilatkoztak a szülők eltávolodásról, ott leginkább az apa fizikai hiánya a probléma, ami csak erősítette a családi kapcsolatot, mivel rájöttek a felek, hogy egymás nélkül nem tudnak megfelelően boldogulni.

Ez a helyzet nem csak a házaspárokat viseli meg, hanem a gyermekeket is, hiszen hiányzik nekik a távol lévő szülő, főleg abban a családban, ahol az édesanya van távol. Az ő hiányát nem tudja senki sem pótolni, főleg a kisebbik gyereket viseli meg, hogy nincs jelen az édesanyja. Óvónőjeként látom, hogy az összes nőhöz kicsit úgy viszonyul, mint egy anyukához és bennük keresi a vigaszt.

Mi volt a meghatározó pont az emberek életében, ami miatt külföldön kezdtek dolgozni?

Minden családnál különböző életszakaszban jelentkezett a külföldi munkavállalás. Van, ahol a szülők előtte már kint éltek közösen egy másik országban és hazaérkezés után tartani szeretnék volna a kint megszokott életszínvonalukat, ami a magyar fizetésből nem valósulhatott volna meg.

Más családok valamilyen célhoz szerettek volna eljutni, vagy megvenni a közös otthonukat, vagy éppen fel szerették volna azt újíttani, amit nem biztos, hogy elértek volna, ha mellette a gyerekek nevelésére is bőven költeniük kellett. Nem szerettek volna nélkülözni így emellett a megoldás mellett döntöttek.

Volt olyan család is, ahol ez a munka hozta meg a nyugalmat a családi életbe, mivel előtte az apukának nem volt állandó beosztásos munkahelye, így nagyon kiszámíthatatlan volt számukra, meddig is lesz távol a családtól. Amióta külföldön dolgozik, azóta már van állandó beosztása és így előre meg tudják beszélni a családdal, hogy hogyan tervezzék a hetüket.

Az egyetlen család, ahol az anyuka van távol családjától, neki sajnos nem volt más választása, hiszen a magyar nyelvet még alig beszéli, valamint a végzettségét sem tudták honosítani, így neki még várni kell azzal, hogy a családjával együtt tudjon lenni és elhelyezkedhessen hazánkban. Érdekes számomra, hogy vannak családok, akik inkább külföldről hazatérnek, míg más családok pedig csak más országban látják a megélhetési lehetőséget.

Összeségében egy család kivételével minden család anyagi okok miatt vállalt kint munkát az életszínvonaluk fenntartására vagy éppen annak a növelésére.

Hogyan változik a gyermekek viselkedése, amikor a másik szülő is otthon tartózkodik, mennyire borítja fel az addig megszokott rendszert, amit a szülő felépített?

A legtöbb családban felborítja a megszokott rendet az, ha a távol tartózkodó szülő hazatér, van egy kialakított szokásrendszer, melyet a mindennapokban alkalmaznak és ez sok vitát szülhet a párok között. Ilyenkor fontos az alkalmazkodás és az elfogadás mindkét fél részéről, mivel csak így tudnak egy egészséges családképet kialakítani. Akadnak olyan családok is, ahol ez abszolút nem okoz problémát, ugyanis a gyerekek már abban nőttek fel, hogy az édesapjuk mindig távol volt. Itt inkább az anyukák az apuka hazaérkezésével járó mérhetetlen boldogságot írják le a gyerekek részéről, valamint azt, hogy milyen is, ha ő elmegy. Érthető, hogy a gyerekek elszomorodnak, ha az édesapjuk elmegy otthonról, hiszen tudják, milyen sokat is kell várni, hogy újra láthassák. Egy óvodás gyerek, sokszor még nem tudja mi is az, ha apa egy hétig nincs itthon. Számukra ez abban jelenik meg, hogy ez egy nagyon hosszú idő. Összeségében azt tudom elmondani, hogy rugalmasság és kompromisszumok kérdése a dolog, ezek pedig egy egészséges felnőtt párkapcsolatban nem okozhatnak gondot.

Milyen feladatok hárulnak az itthon maradt szülőre a mindennapokban, hogy egyedül maradt szülőként el tudja látni gyerekeit?

Igazán más feladatok tartoznak egy háztartásban a nőkre és a férfiakra általánosságban. A nők végzik a benti munkákat, míg a férfiak a kinti tevékenységeket. De milyen, ha az egyik fél nincs jelen az év nagyrészében és az ő feladatkörét is el kell látni?

Egy egyedül maradt anyukára nagyon sok teher hárul, nehéz számukra összeegyeztetni a gyerekek ellátását, a munkájukat és emellett azt is, hogy gyerekeikkel minőségi időt tudjanak tölteni. Iskolás gyermek esetében pedig, még a tanulásban való segítséget is bele kell sűríteniük egy napba. Egy anya mindig fel van készülve a nagy teherbírásra, még akkor is, ha van mellette egy támogató pár, aki segít. Úgy gondolom az anyukák könnyen veszik az akadályokat ilyen téren.

Sokkal érdekesebb helyzet egy férfi oldala, aki két gyerekével maradt itthon, hogy ő mennyire tudja pótolni az anyukákba már szinte belekódolt feladatokat. Gábor számára nehéz a helyzet. Úgy érzi, csak rajta van a teher egyedül. A két fiúval a hétköznapiakban könnyen boldogul. A főzésben és mosásban is helyt áll, hiszen muszáj neki. Akkor vannak problémák, ha a gyerekek betegek, mivel ilyenkor nem tud dolgozni, mert nem tudja senkire se hagyni gyerekeit. Véleményem szerint, azok a szülők, akik ezt bemerték vállalni nagyon bátrak. Nem biztos, hogy mindenki utánuk tudná ezt csinálni.

A külföldön munkát vállalók és családjaik rendelkeznek nyelvtudással, mennyire fontos az elhelyezkedéshez a nyelvtudás külföldön?

Külföldön minden esetben előnyt jelent, ha az ember beszéli a helyi nyelvet. Egyszerűbb a munkaszerzés és több is benne a lehetőség. Ennek ellenére két olyan család is van, ahol senki nem beszél idegen nyelven, mégis külföldön dolgoznak egy olyan munkakörben, ahol nem szükséges, vagy egy magyar cégnek dolgoznak, ahol szintén nem kell. És vannak olyan családok is, ahol csak a már iskolás gyerekek tanulnak idegennyelvet, a szülő mégis boldogul egy idegen országban.

Egy olyan család van, ahol a család összes tagja beszél idegennyelvet, mégpedig azért mivel édesanyjuk külföldi származású és nem igazán beszél még magyarul. Meglátásom szerint, a gyerekeknek ilyen fiatal korban jót tesz, hogy már két nyelven is beszélnek. A későbbi boldogulásban számukra ez előnyt jelent majd.

Azokban a családokban, ahol az apuka előtte nem beszélt egy idegennyelvet sem, azt válaszolták, hogy útközben viszont rájuk ragadt sok ottani kifejezés és van, amit már megértene az adott nyelvben, ami ez esetben német nyelv.

A családok között a legjellemzőbb az volt, hogy az édesapa rendelkezett néminemű nyelvtudással, utánuk pedig a gyerekek. A legtöbben az iskolában sajátítják el a tudást, de akadt olyan, aki anyanyelvi szinten beszél az idegen nyelvet is.

Milyen a gyerekeknek a kapcsolata a külföldön dolgozó szülővel, gyengülnek az érzelmi kapcsolatok ez alatt az idő alatt?

Mielőtt belekezdtem az interjúztatásba, azt gondoltam, több szülő is lesz, aki mondja majd, hogy a párjukkal a gyerekeknek nem olyan szoros a kapcsolata, ami úgy látszik, hogy nem igaz. Talán ilyen fiatal korban nem is igazán látszik, hogy milyen is lesz a későbbiekben a gyermekeknek a szülőkhöz való viszonya. A szülők szerint nem tesznek különbséget a gyerekek közöttük, a másik szülő ugyan olyan fontos az életükben, mint aki nap, mint nap velük van.

Véleményem szerint lehetséges, hogy ez majd a későbbiekben derül ki, hogy esetleg az itthon maradt szülővel szorosabb lesz a kapcsolatuk, több mindent megosztanak velük és bizalmasabb kapcsolatot ápolnak majd a későbbiekben. Ha lesz rá módom, szívesen kivizsgálom ezt a jelenséget, hogy vajon nagyobb korban, melyik szülőhöz kötődnek jobban, valamint, hogy ennek van-e köze ahhoz, hogy az egyik szülő távol volt a gyerekek kisebb korában.

5. Összefoglalás

Szakedolgozatomban olyan óvodás gyermekek családjait vizsgáltam, ahol az egyik szülő külföldi munkavállalás miatt nincs jelen a hétköznapokban. Kutatásom tulajdonképpen a várt eredményt hozta, azonban izgalmas volt betekinteni a hozzánk hasonló helyzetben élő családok életébe. A tényező, amely minden családnál jellemző volt, hogy a kiskorú gyermekek a szoros kötődésből kifolyólag, nagyon hiányolják a távol tartózkodó szülőt. Ebből is észrevehető, hogy a gyermek nem tragédiának fogja fel ezt a helyzetet, sokkal inkább fontosabbá válik a pillanat, amikor újra találkozhatnak. Ehhez azonban hozzájárul az is, hogy a gyermek mit lát, a mellette maradt szülő, hogy reagálja le a spontán keletkezett helyzeteket, problémákat. Természetesen sajnos ők azok a családból, akik a legnagyobb elszenvedői a szituációnak és örök sebeket ejthet bennük, ez azonban az esetek kevés százalékában fordul elő.

Amire mindenképp szeretnék reflektálni, az a nyelvtudás megléte vagy épp hiánya. A hirtelen történő rákényszerülés miatt a többségnek abszolút hiányzott a nyelvtudás, a fő szempont a jobb lehetőség megragadása volt, munkájuk során pedig lehetőségük adódott az adott ország nyelvének elsajátítására. Akadtak azonban olyanok is, akik némi vagy magas fokú nyelvtudással rendelkeztek, hisz esetleg életük ezt megelőző részében is tartózkodtak külföldön. Azt gondolom, így evidens, hogy aki úgy megy ki, hogy meg tudja magát egyszerre értetni az idegen ország lakosaival, magasabb pozíciót kaphat, valamint szélesebb a paletta a munkakörök tekintetében is.

Mindkét félnek nehéz egy ilyen helyzetben élni, de meglátásom szerint az itthon maradt szülőkre nagyobb felelősség és teher hárul a mindennapokban. Sok dologban megnyilvánulhat ez, például a másik szülő „helyettesítése”, a külön töltött időben keletkezett űr betöltése. Ha az édesanyákra gondolunk, mindenkinek az jut eszébe, hogy főz, mos, rendezi a gyermeket és társai, ilyenkor azonban ez a teher megsokszorozódik a vállán. Nem mehetek el amellett, hogy megemlítem egyetlen férfi interjú alanyomat, akinek pedig egy anya feladatát kellett átvennie, míg párja dolgozik. Véleményem szerint egy édesanya helyettesítése embert próbálóbb feladatnak mondható, hisz kiskorban a gyermekek legtöbbször az édesanyjukhoz jobban kötődnek. Ennél a családnál elmondható még, hogy a gyermek keresi az anya személyét s ez megnyilvánul az érzelmi feltörésében, valamint az érintés igényében is.

Kutatásom során, figyelmet fektettem arra is, hogy megtudjam miként változik a megszokott rend abban az esetben, ha a külföldön dolgozó szülő, hazatér munkájából, valamint mi történik a visszatérést követő időszakban. Tapasztalataim alapján, első esetben, mikor a szülő hazatér a kisgyermek életét és napirendjét felborítja, természetesen nem szándékosan. Mivel az adott

szülő nem tudja a kialakított rendszert, így előfordul, hogy lazábban fogja a gyepelőt és a gyermek ezáltal próbára is teszi idegrendszerét. Ezután következik az újbóli szétválás, mikor a szülő visszamegy külföldre, ekkor az itthon maradt fél nagyjából kezdheti újra a szabályok és a rend kialakítását. Úgy gondolom, ez egy elég megterhelő folyamat, hisz ez minden héten újra és újra lejátszódik. A gyermekeken is maximálisan észrevehető, mikor az újbóli szétválás bekövetkezik. Legtöbb esetben kedvtelenek, szomorúak, azonban sajnos előfordul, hogy néhányukból agresszív viselkedést is kiválthat. Ilyenkor az óvodapedagógus, tanító munkája az, hogy a helyzetet kordában tartsa és megfelelően tudja kezelni. Mivel személyes élmények kötnek ehhez az életvitelhez, így úgy gondolom empátikusabban tudok fordulni azokhoz a gyermekekhez, akik ezen keresztül mennek. Fontosnak tartom, hogy pedagógustársaim is naprakészek legyenek ebben a témában és megfelelően kezeljék őket, hiszen a „hisztis”, „rossz” külső mögött, sokszor egy megtört gyermek lakozik.

6. Irodalomjegyzék:

1. Blaskó Zsuzsa (2016): Transznacionális családok, hátrahagyott gyerekek Dél- és Kelet-Európában https://www.demografia.hu/hu/letoltes/publikaciok/Blasko-Zsuzsa/Transznacionalis_csaladok_hatrahagyott_gyerekek_Del_es_Kelet_Europaban.pdf,
Letöltés dátuma: 2024.02.14.
2. Council of Europe: Migration <https://www.coe.int/hu/web/compass/migration>,
2024.03.23.
3. Dr. Kincses Áron (2023): Nemzetközi vándorlás, Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2023 https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/nemzetkozi_vandorlas.pdf
Letöltés dátuma
4. Európai Parlament (2023): A migráció lehetséges okai https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2020/7/story/20200624STO81906/20200624STO81906_hu.pdf Letöltés dátuma: 2024.03.22.
5. Gödri I. (2012). Nemzetközi vándorlás. In Óri P. és Spéder Zs., (szerk.), Demográfiai portré 2012. Jelentés a magyar népesség helyzetéről (137–155. o.). Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
6. Gödri I. (2015). Nemzetközi vándorlás. In Monostori J., Óri P. és Spéder Zs., (szerk.), Demográfiai portré 2015 (187 –212. o.). Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
7. Gödri Irén (2016): Elvándorlási szándékok – álmok és konkrét tervek között. A migrációs potenciál jellemzői és meghatározó tényezői a 18–40 évesek körében Magyarországon. Kutatási Jelentések 98. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest DOI: 10.21543/Kut.2016.
8. Hautzinger Zoltán, Hegedüs Judit, Klenner Zoltán (2014): A migráció elmélete https://real.mtak.hu/16634/1/real_16634.pdf Letöltés dátuma: 2024.04.02.
9. Horváth Veronika (2022): Magyarországi transznacionális családok <https://real.mtak.hu/192022/1/2865-Article-3073-1-10-20230424.pdf> Letöltés dátuma: 2024.02.24.
10. Horváth Veronika (2022): Magyarországi transznacionális családok <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/34489/horvath-veronika-tesis-hun-2022.pdf>
Letöltés dátuma: 2023.04.12.
11. Karrier Trend (2023): Mennyit lehet keresni Ausztriában, Németországban és Nagy-Britanniában? <https://karriertrend.hu/karrier/mennyit-lehet-keresni-ausztriaban-nemetorszagban-es-nagy-britanniaban/> Letöltés dátuma: 2024. 03.12.

12. Központi Statisztikai Hivatal (2015): Ingázás a határ mentén <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyoringazas.pdf> Letöltés dátuma: 2024.02.28.
13. Központi Statisztikai Hivatal (2024): A kivándorló magyar állampolgárok célországok és nemek szerint https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0031.html Letöltés dátuma:2024.04.10.
14. Központi Statisztikai Hivatal (2024): Gyorstájékoztató: Keresetek 2023 november <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/ker/ker2311.html> Letöltés dátuma: 2024.02.02.
15. Lakatos Judit Statisztikai Szemle, 93. évfolyam 2. szám: Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2015/2015_02/2015_02_093.pdf Letöltés dátuma: 2024.03.12
16. Mikó Eszter (2019): Az elvándorlási szándék vizsgálata a közép- és felsőoktatásban tanulók körében, <https://ojs.mtak.hu/index.php/fk/article/download/1103/1383/> , Letöltés dátuma: 2024.02.16.
17. Nemzetgazdasági Minisztérium: A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai a 2023. évben https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/4/0/4/9/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszag_i_munkavallalasarol_2023_evben.pdf, Letöltés dátuma:2024.04.15.
18. Perchinig, B., Horváth, V., Molnár, D. and Tavodová, L. (2018). A Multitude of Mobilities: Cross-Border Practices in the Austrian-Hungarian and Austrian-Slovak Border Regions. Vienna: International Centre for Migration Policy Development (ICMPD)
19. Rác Johanna (2019): A kivándorló magyarok kétharmada azt mondja, hogy sokkal jobb neki külföldön, mint itthon volt <https://qubit.hu/2019/12/05/a-kivandorlo-magyarok-ketharmada-azt-mondja-hogy-sokkal-jobb-neki-kulfoldon-mint-itthon-volt> Letöltés dátuma: 2024.03.29.
20. VilágGazdaság: Hecker Flórián (2023): Tízezrével költöznek haza a kivándorolt magyarok <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2023/07/tizezrevel-koltoznek-haza-a-kivandorolt-magyarok-itt-vannak-az-adatok>, Letöltés dátuma: 2024.03.18.

7. Ábrajegyzék:

1. ábra: Kivándorlás motivációja: <https://qubit.hu/2019/12/05/a-kivandorlo-magyarok-ketharmada-azt-mondja-hogy-sokkal-jobb-neki-kulfoldon-mint-itthon-volt> 7
2. ábra: [Az átmenetileg külföldön tartózkodó és külföldre ingázó 18 éven aluli, Magyarországon élő gyermeket nevelő szülők megoszlása nevek és foglalkozási főcsoportok szerint. \(2016\) file:///C:/Users/Asus/Downloads/2865-Article-3073-1-10-20230424-1.pdf](file:///C:/Users/Asus/Downloads/2865-Article-3073-1-10-20230424-1.pdf) 9

8. Nyilatkozatok:

NYILATKOZAT

szakdolgozat

A hallgató neve: Tóth Flóra

A Hallgató Neptun kódja: KZJTY9

A dolgozat címe: Szétszakadt családok: Az egyik szülő külföldi munkavállalásának hatása a család életére

A megjelenés éve: 2024

A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi intézet

A konzulens tanszékének a neve: Gyermeknevelési tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

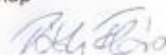
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év 04 hó 25 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

NYILATKOZAT

Tóth Flóra (név) (hallgató Neptun azonosítója: **KZJTY9**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a **szakdolgozatot**¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/**szakdolgozatot**/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre **javaslom / nem javaslom**².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem**^{*3}

Kelt: Kaposvár, 2024. április 24.

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

9. Interjúk:

Ildikó

Hány éves Ön?

40 éves

Önnek milyen iskolai végzettsége van?

Érettségi

Ön dolgozik?

Igen, egy kertészetnél dolgozom jelenleg.

Ha nem dolgozik, miért nem vállal munkát?

Mióta élnek ebben a családi rendszerben?

A férjem már 3 éve dolgozik Németországban.

Mennyi idős a gyermeke, gyermekei?

A legidősebb 15 éves, a középső 13, a legkisebb pedig 7 éves.

Mennyi idősen vállaltak gyermeket?

25 évesen.

Melyik szülő dolgozik külföldön?

A gyerekek apukája.

Milyen munkaidő beosztásban dolgozik Ön és a párja?

Én 8 órás beosztásban dolgozom reggel 8-tól 4-ig. A férjem pedig legtöbbször 12 órás műszakokban dolgozik.

Milyen időközönként jön haza a külföldön dolgozó szülő a családhoz?

Háromhetente jön haza egy hétre.

Hogyan tartják a külföldön tartózkodó szülővel a kapcsolatot?

Leginkább telefonon és videóhívásban.

Hazaérkezéskor mennyi időt tölthet itthon?

Hazaérkezik péntek este és következő hét vasárnap este megy vissza így egy hetet itthon tud tölteni.

Mivel tölti a szabad idejét, ha itthon van a párja?

Mivel ő egy egész hetet itthon tud tölteni, ezért neki ebben az egy hétben jut ideje a fűnyírásra, kinti dolgokra, valamint ezen a héten heti két alkalommal elmegy a barátaival teremfocira.

Miért döntött a külföldi munkavállalás mellett?

Elsősorban az anyagiak miatt. Nehéz volt már az akkori fizetésünkből eltartani egy öt fős családot.

Miért döntöttek úgy, hogy csak az egyikőjük megy ki külföldre dolgozni?

Nem szerettünk volna semmiképpen kiköltözni, mivel a gyerekek már ezt a környezetet szokták meg. Úgy pedig nem akartunk kimenni, hogy őket itthon hagyjuk, mivel nem nagyon lett volna kire hagyni őket.

A párja mivel tölti az idejét, amikor éppen nem dolgozik?

Odakint nincs túl sok szabadideje, így leginkább a munka után pihenni és aludni szokott.

Milyen volt a család akkori és mostani helyzete?

Akkor sem éltünk rosszul, de nem tudtunk félre rakni tartalék pénzt a három gyerek mellett, ami pedig elég fontos lett volna, mivel bármikor lehetnek plusz kiadások, ha tönkre megy valami és ezt most így már meg tudjuk tenni.

Mennyi ideig tervez külföldön dolgozni?

Nincsenek hosszútávú tervek, de szeretnénk, ha egy-két évnél tovább már többet nem kéne kint lennie vagy kevesebb időközönként járhatna haza.

Mi vezetett a külföldi munkavállalás felé?

Leginkább az anyagiak, csak ebben láttuk a lehetőséget.

Számíthat a gyerekek nevelésében segítségre (nagyszülő, rokonok) és miben és hogyan számíthat?

Igen édesanyámra számíthatok, ha a gyerekek betegek, ő szokott rájuk vigyázni.

A házkörűli és mindennapi tevékenységekben mire támaszkodhat, ha a párja nincsen otthon?

Szomszédok szoktak segíteni, ha esetleg olyan probléma van, amit én nem tudok megoldani.

Változik a gyermek viselkedése, amikor itthon tartózkodik a másik szülő? Saját vélemény, pedagógus véleménye

Ilyenkor felborul az addigi rend, mivel az apjuk több mindent megenged, mint amit én szoktam.

Külföldön a saját szakmájában vállalt munkát, vagy attól teljesen eltérő munkakörben?

Igen a sajátjában.

Miért nem a saját végzettségében vállalt munkát?

Rendelkezik nyelvtudással a családja (szülő, gyermekek)? Milyen nyelvtudás nélkül külföldön boldogulni?

Nem rendelkezik semmilyen nyelvtudással. A gyerekek tanulnak az iskolában angolt.

A napirendjük mennyire változik, ha a párja itthon tartózkodik?

Semennyire, nem szoktuk őket hétköznapi kivenni az iskolából meg az óvodából.

A pár másik fele gondolkodott abban, hogy szintén külföldön vállal munkát?

Nem szeretnék külföldön dolgozni.

Mik voltak a külföldi munkavállalás pozitív hatásai?

Az anyagi jobbléten kívül nem nagyon volt pozitívum.

Mik voltak a külföldi munkavállalás negatív hatásai?

Leginkább az, hogy a férjemmel emiatt megromlott a házasságunk, sokat veszünk mostanában, ha itthon van már nehéz az egymáshoz való alkalmazkodás.

Ha választhatnának most is a külföldi munkavállalás mellett döntenének?

Nem minden esetben, esetleg úgy, ha többet járna haza.

Edina

Hány éves Ön?

41 éves

Önnek milyen iskolai végzettsége van?

Érettségi.

Ön dolgozik?

Igen, egy falusi gazdaboltban dolgozom jelenleg.

Ha nem dolgozik, miért nem vállal munkát?

Mióta élnek ebben a családi rendszerben?

Már nyolc éve.

Mennyi idős a gyermeke, gyermekei?

15 és 7 évesek.

Mennyi idősen vállaltak gyermeket?

26 évesen

Melyik szülő dolgozik külföldön?

Nálunk az apuka.

Milyen munkaidő beosztásban dolgozik Ön és a párja?

Én nyolc órában dolgozom 7-15 óráig, a férjem pedig változó, nincs konkrét időbeosztásuk, mivel egyik helyről ingáznak a másikra, ha több munka van akkor tovább, ha nincs annyi akkor kevesebbet.

Milyen időközönként jön haza a külföldön dolgozó szülő a családhoz?

Minden hétvégét itthon tölt.

Hogyan tartják a külföldön tartózkodó szülővel a kapcsolatot?

Videóhívásban szoktunk beszélgetni egymással.

Hazaérkezéskor mennyi időt tölthet itthon?

Mindig csütörtökön este jön haza és vasárnap este megy el, így három napot van itthon.

Mivel tölti a szabad idejét, ha itthon van a párja?

Szeret vadászni járni, pár barátjával szoktak mindig menni. Nagy ritkán pedig közös családi programot szoktunk szervezni a gyerekekkel.

Miért döntött a külföldi munkavállalás mellett?

Adódott állás lehetőség számára és élt ezzel a lehetőséggel, mivel még akkoriban sok minden nem volt kész a házunkon. Azt szerettük volna felújítani és így hamarabb meg tudtuk valósítani.

Miért döntöttek úgy, hogy csak az egyikőjük megy ki külföldre dolgozni?

Gondolkodtam rajta, hogy én is kimenjek, de a gyerekek miatt nem mertük meglépni.

A párja mivel tölti az idejét, amikor éppen nem dolgozik?

Odakint nincs sok szabadidejük, általában már estefelé érnek vissza a szállásra.

Milyen volt a család akkori és mostani helyzete?

Nem éltünk akkor se rosszul viszont ahhoz, hogy fejlődni tudjunk szükségünk volt arra, hogy ő kint dolgozzon.

Mennyi ideig tervezz külföldön dolgozni?

Ha van rá lehetőség, szeretnénk, ha onnét menne nyugdíjba, nem tervez hazajönni, nekünk ez a helyzet teljesen megfelel.

Mi vezetett a külföldi munkavállalás felé?

Igazából az adódó lehetőség miatt döntöttünk így és ezen már nem is szeretnénk változtatni.

Számíthat a gyerekek nevelésében segítségre (nagyszülő, rokonok) és miben és hogyan számíthat?

A nagyszülők segítségére, ha a gyerekek betegek, akkor tudnak rájuk vigyázni és mindenben segítenek. Néha a testvérem is el szokta őket vinni magával pár napra.

A házkörüli és mindennapi tevékenységekben kire támaszkodhat, ha a párja nincsen otthon?

Leginkább édesapám szokott az ilyen dolgokban segíteni, de a szomszédokkal is összetartó közösség vagyunk, így ők is szoktak segíteni.

Változik a gyermek viselkedése, amikor itthon tartózkodik a másik szülő? Saját vélemény, pedagógus véleménye

Nem igazán változik a viselkedésük ők már megszokták, hogy az apukájuk nincs itthon, nálunk ebben nincs probléma.

Külföldön a saját szakmájában vállalt munkát vagy attól teljesen eltérő munkakörben?

Igen, kőművesként dolgozik.

Miért nem a saját végzettségében vállalt munkát?

Rendelkezik nyelvtudással a családja (szülő, gyermekek)? Milyen nyelvtudás nélkül külföldön boldogulni?

Nem nagyon beszélt eleinte németül, viszont időközben valamennyi már ráragadt. Emiatt a gyerekeket is az iskolában németre írtuk be, úgyhogy ők is ezt tanulják az iskolában.

A napirendjük mennyire változik, ha a párja itthon tartózkodik?

Semennyire, ugyan úgy történik minden, mint a többi napokon.

A pár másik fele gondolkodott abban, hogy szintén külföldön vállal munkát?

Gondolkodtam rajta, hogy én is kimenjek, de a gyerekek miatt nem mertük meglépni.

Mik voltak a külföldi munkavállalás pozitív hatásai?

Az anyagiakon kívül megerősítette a családukat is, mert szerintem sok család szét tud hullani egy ilyen helyzetben, de minket ez sem választott szét egymástól.

Mik voltak a külföldi munkavállalás negatív hatásai?

Talán azt tudnám mondani, hogy kevesebb időt tudunk eltölteni együtt, mint egy család.

Ha választhatnának most is a külföldi munkavállalás mellett döntenének?

Igen nem bántuk meg ezt a döntés és újra meglépnénk.

Adrienn

Hány éves Ön?

35 éves

Önnek milyen iskolai végzettsége van?

Szakmunkás iskolai végzettségem van.

Ön dolgozik?

Igen, varrodában dolgozom.

Ha nem dolgozik, miért nem vállal munkát?

Mióta élnek ebben a családi rendszerben?

Már kicsit több, mint 5 éve.

Mennyi idős a gyermeke, gyermekei?

A nagyobbik lányom 6, a kisebbik 4 éves.

Mennyi idősen vállaltak gyermeket?

29 évesen.

Melyik szülő dolgozik külföldön?

Az apuka.

Milyen munkaidő beosztásban dolgozik ön és a párja?

Én 6 órás beosztásban dolgozom 8-14 óráig a férjemnek nincs igazán beosztása, hivatalosan 8 órában dolgozik, de van, hogy ez kitolódik, ha nem végeznek el.

Milyen időközönként jön haza a külföldön dolgozó szülő a családhoz?

Minden pénteken este hazajön és vasárnap este megy vissza.

Hogyan tartják a külföldön tartózkodó szülővel a kapcsolatot?

Telefonon szoktunk vele beszélni esténként.

Hazaérkezéskor mennyi időt tölthet itthon?

Három napot.

Mivel tölti a szabad idejét, ha itthon van a párja?

A gyerekek, illetve a tennivalók mellett, nem igazán jut idő másra. Sajnos rövid ez a három nap, ilyenkor nekem össze kell készítenem a következő heti ételt, amit visz és ki is kell mosnom

a heti ruhákat, amit haza hoz, hogy vasárnap este tudjon indulni. Ezek mellett persze próbálunk programokat beiktatni a gyerekekkel, el szoktunk menni kirándulni, ha az idő engedi.

Miért döntött a külföldi munkavállalás mellett?

Akkor szerettünk volna saját házba költözni, amit meg is tudtunk venni, viszont a felújításra már nem igen jutott pénz. Akkor kezdett el külföldi munkákat keresni.

Miért döntöttek úgy, hogy csak az egyikőjük megy ki külföldre dolgozni?

A családnak miatt mindenképp a környéken szerettünk volna maradni és nem akartunk kiköltözni egy másik országba.

A párja mivel tölti az idejét, amikor éppen nem dolgozik?

Nem nagyon van kint szabadideje, ha akad, azt inkább pihenéssel tölti vagy vásárlással, mivel szokott hazahozni élelmiszert, vagy a gyerekeknek valami kis apróságot.

Milyen volt a család akkori és mostani helyzete?

Jól éltünk akkor is, de azóta, mióta kint dolgozik, már több mindent megengedhetünk magunknak.

Mennyi ideig tervez külföldön dolgozni?

Ha csak valami közbe nem jön, akkor egészen a nyugdíjig.

Mi vezetett a külföldi munkavállalás felé?

Leginkább az anyagi stabilitás.

Számíthat a gyerekek nevelésében segítségre (nagyszülő, rokonok) és miben és hogyan számíthat?

A szüleimre számíthatok a gyerekek vigyázásában főleg, ha betegek. Valamint a barátaink is el szokták vinni őket, mivel hasonló korú gyerekeik vannak, akikkel jól eljátszanak.

A házkörüli és mindennapi tevékenységekben mire támaszkodhat, ha a párja nincsen otthon?

Nem nagyon szokott ilyen lenni, de ha van valami, az apukámra mindig számíthatok.

Változik a gyermek viselkedése, amikor itthon tartózkodik a másik szülő? Saját vélemény, pedagógus véleménye

Mind a ketten ebben nőttek fel megszokták már, de amikor el kell búcsúzni, akkor mindig van egy kis elszontyolódás és rossz kedv.

Külföldön a saját szakmájában vállalt munkát vagy attól teljesen eltérő munkakörben?

Igen.

Miért nem a saját végzettségében vállalt munkát?

Rendelkezik nyelvtudással a családja (szülő, gyermekek)? Milyen nyelvtudás nélkül külföldön boldogulni?

Egyáltalán nem tudott semmilyen nyelvet amikor kiment, most már pár szót ismer.

A napirendjük mennyire változik, ha a párja itthon tartózkodik?

Volt, hogy péntekenként ki szoktuk őket venni az óvodából, ha jobb idő van és elmegyünk programozni, de ez csak ritkán fordul elő. Általában csak előbb szoktak haza jönni, hogy annyival is többet tudjanak az apukájukkal lenni.

A pár másik fele gondolkodott abban, hogy szintén külföldön vállal munkát?

Nem szeretnék külföldön dolgozni.

Mik voltak a külföldi munkavállalás pozitív hatásai?

Számunkra leginkább az anyagi stabilitás megteremtése volt a pozitív hatás.

Mik voltak a külföldi munkavállalás negatív hatásai?

Az, hogy nem tölthetünk elég időt a férjemmel, mint egy család és mint egy pár nagyon hiányzik nekem a jelenléte.

Ha választhatnának most is a külföldi munkavállalás mellett döntenének?

Szerintem jól döntöttünk annak idején és ezen most sem változtatnék.

Edit

Hány éves Ön?

40 éves

Önnek milyen iskolai végzettsége van?

Szakmunkás eladói végzettségem van.

Ön dolgozik?

Igen, egy kis falusi élelmiszerboltban.

Ha nem dolgozik, miért nem vállal munkát?

Mióta élnek ebben a családi rendszerben?

3 éve

Mennyi idős a gyermeke, gyermekei?

7 és 5 évesek.

Mennyi idősen vállaltak gyermeket?

32 évesen

Melyik szülő dolgozik külföldön?

A gyerekek apukája.

Milyen munkaidő beosztásban dolgozik ön és a párja?

Én 7-15 óráig dolgozom, a párom pedig reggel 7-től dolgozik este 5-ig.

Milyen időközönként jön haza a külföldön dolgozó szülő a családhoz?

Minden héten haza jár.

Hogyan tartják a külföldön tartózkodó szülővel a kapcsolatot?

Telefonhívásban beszélünk, de van, amikor a gyerekek nem szeretnék vele beszélni, vagy ha beszélnek is vele, akkor legtöbbször mindig sírnak.

Hazaérkezéskor mennyi időt tölthet itthon?

Két egész napot. Pénteken este jön meg és vasárnap este megy el.

Mivel tölti a szabad idejét, ha itthon van a párja?

Nem egy társasági ember, legtöbbször itthon pihen, filmeket néz neki ez a kikapcsolódás.

Miért döntött a külföldi munkavállalás mellett?

Én beszéltem rá, hogy lépjen, mert az előző munkahelyén volt, hogy nem időben kapott pénzt, amit két gyerek mellett nem lehet megtenni és így ment ki dolgozni.

Miért döntöttek úgy, hogy csak az egyikőjük megy ki külföldre dolgozni?

Én nem szerettem volna menni és a gyerekeket sem lett volna jó innen elvinni.

A párja mivel tölti az idejét, amikor éppen nem dolgozik?

Inkább pihen munka után, vagy a szálláson lévőkkel beszélgetnek.

Milyen volt a család akkori és mostani helyzete?

Mielőtt kiment, nagyon szűkösen éltünk, nem jártunk el sehova. Minden pénzünk be volt osztva, ez most már nincs. Így tudunk félre tenni és elvinni a gyerekeket programokra, vagy akár nyaralni is.

Mennyi ideig tervez külföldön dolgozni?

Ameddig csak lehetséges, viszont szeretne egy olyan munkahelyet, ahonnan mindennap haza tud járni.

Mi vezetett a külföldi munkavállalás felé?

Az anyagiak.

Számíthat a gyerekek nevelésében segítségre (nagyszülő, rokonok) és miben és hogyan számíthat?

Nem nagyon, az anyukám nem lakik túl közel, de ha tud, segít. Leginkább a szomszédok szoktak besegíteni. Van, hogy hazahozzák a saját gyerekeikkel együtt az oviból.

A házkörüli és mindennapi tevékenységekben kire támaszkodhat, ha a párja nincsen otthon?

Nem fordult még elő, hogy olyan lett volna, amit ne tudtam volna megoldani, de úgy gondolom, ilyen téren is segítenének a szomszédjaim.

Változik a gyermek viselkedése, amikor itthon tartózkodik a másik szülő? Saját vélemény, pedagógus véleménye

Sokkal boldogabbak, amikor itthon van az apukájuk, olyankor mindig több élet van bennük.

Külföldön a saját szakmájában vállalt munkát vagy attól teljesen eltérő munkakörben?

Igen.

Miért nem a saját végzettségében vállalt munkát?

Rendelkezik nyelvtudással a családja (szülő, gyermekek)? Milyen nyelvtudás nélkül külföldön boldogulni?

Egyikünk sem rendelkezik semmilyen nyelvtudással sem.

A napirendjük mennyire változik, ha a párja itthon tartózkodik?

Mivel a hétköznapiakat nem érinti, ez így semmiben sem változik.

A pár másik fele gondolkodott abban, hogy szintén külföldön vállal munkát?

Nem.

Mik voltak a külföldi munkavállalás pozitív hatásai?

Az életünk azóta egyenesbe jött, nem kell félnünk, hogy mi lesz a következő hónapban, ami egy remek érzés.

Mik voltak a külföldi munkavállalás negatív hatásai?

A párom nagyon hiányzik, mint nekem, mint a gyerekeknek és őt még az anyagiak sem tudják kárpótolni.

Ha választhatnának most is a külföldi munkavállalás mellett döntenének?

Úgy gondolom, igen, mivel ettől sokkal szabadabb életet tudunk élni.

Eszter

Hány éves Ön?

34 éves

Önnek milyen iskolai végzettsége van?

Érettségi.

Ön dolgozik?

Jelenleg nem.

Ha nem dolgozik, miért nem vállal munkát?

Mivel van egy 5 hónapos kisbabám és vele vagyok itthon.

Mióta élnek ebben a családi rendszerben?

1 éve.

Mennyi idős a gyermeke, gyermekei?

A legidősebb 10, van egy 7, egy 5, egy 3 éves és egy 5 hónapos.

Mennyi idősen vállaltak gyermeket?

24 évesen

Melyik szülő dolgozik külföldön?

A férjem.

Milyen munkaidő beosztásban dolgozik Ön és a párja?

A párom minden nap reggel 8-tól 5-ig dolgozik.

Milyen időközönként jön haza a külföldön dolgozó szülő a családhoz?

Hetente van, hogy gyakrabban.

Hogyan tartják a külföldön tartózkodó szülővel a kapcsolatot?

Telefonon beszélünk vele.

Hazaérkezéskor mennyi időt tölthet itthon?

Ez változó, mivel ő kamionozik. Attól függ, milyen messze kell mennie.

Mivel tölti a szabad idejét, ha itthon van a párja?

A házi állataink gondozásával és az 5 gyerekekkel, akik bőven kiteszik az ideje nagy részét.

Miért döntött a külföldi munkavállalás mellett?

Előtte is ilyen rendszerben dolgozott, csak ott össze vissza kellett mennie, itt pedig egy héten csak egyszer.

Miért döntöttek úgy, hogy csak az egyikőjük megy ki külföldre dolgozni?

Nem szerettünk volna egy negyedik helyre költözni, a gyerekek mindkét részről eleget lettek mindenhova cipelve.

A párja mivel tölti az idejét, amikor éppen nem dolgozik?

Pihen a kamionban, ha letelt neki a megadott vezetési mennyiség.

Milyen volt a család akkori és mostani helyzete?

Mivel előtte is hasonlóan dolgozott, csak magyar cégnél, így nem sokban változott.

Mennyi ideig tervez külföldön dolgozni?

Ameddig csak lehet, nincsenek erre vonatkozóan tervek. Ebből a fizetésből kényelmesen el tud tartani minket, amit egy magyar fizetésből nem biztos, hogy meg tudna tenni.

Mi vezetett a külföldi munkavállalás felé?

A nagy családos élet és a munkában való állandóság.

Számíthat a gyerekek nevelésében segítségre (nagyszülő, rokonok) és miben és hogyan számíthat?

A gyerekek nagyszüleire, akik rendszeresen vigyáznak rájuk, valamint a volt párom, aki a két gyereket rendszeresen elviszi magához.

A házkörüli és mindennapi tevékenységekben mire támaszkodhat, ha a párja nincsen otthon?

A barátaink segítségére bármikor számíthatok az ilyen helyzetekben.

Változik a gyermek viselkedése, amikor itthon tartózkodik a másik szülő? Saját vélemény, pedagógus véleménye

Nem, mivel ebben nőttek fel, hiszen ezelőtt sokkal rosszabb volt a helyzet.

Külföldön a saját szakmájában vállalt munkát vagy attól teljesen eltérő munkakörben?

Igen.

Miért nem a saját végzettségében vállalt munkát?

Rendelkezik nyelvtudással a családja (szülő, gyermekek)? Milyen nyelvtudás nélkül külföldön boldogulni?

Igen angolul és németül is tud a párom, a gyerekek meg angolt tanulnak az iskolában.

A napirendjük mennyire változik, ha a párja itthon tartózkodik?

Van egy megszokott rendszerünk, ezt nem szoktuk megvariálni akkor sem, ha ő itthon van.

A pár másik fele gondolkodott abban, hogy szintén külföldön vállal munkát?

Soha nem gondoltam rá és nem is szeretnék a későbbiekben sem.

Mik voltak a külföldi munkavállalás pozitív hatásai?

Van állandó beosztása a heteinek és így sokkal többet látjuk, mint előtte.

Mik voltak a külföldi munkavállalás negatív hatásai?

Nem volt ilyen.

Ha választhatnának most is a külföldi munkavállalás mellett döntenének?

Igen, úgy gondolom jól döntöttünk.

Gábor

Hány éves Ön?

41 éves

Önnek milyen iskolai végzettsége van?

Középiskolai

Ön dolgozik?

Mint egyéni vállalkozó.

Ha nem dolgozik, miért nem vállal munkát?

Mióta élnek ebben a családi rendszerben?

1,5 éve

Mennyi idős a gyermeke, gyermekei?

3 és 7 évesek

Mennyi idősen vállaltak gyermeket?

34 évesen

Melyik szülő dolgozik külföldön?

Az anyuka.

Milyen munkaidő beosztásban dolgozik Ön és a párja?

Hétfévente jár haza, odakint meg összevissza van a beosztása, mivel nővér egy kórházban, sokat túlórázik. Én meg összevissza mindig, amikor tudom, magamnak osztom be az időt, de a gyerekek miatt nehéz mivel, ha ők végeznek az iskolába és óvodába, akkor össze kell szedni őket.

Milyen időközönként jön haza a külföldön dolgozó szülő a családhoz?

Minden hétfégen.

Hogyan tartják a külföldön tartózkodó szülővel a kapcsolatot?

A videóhívásban az a jó, hogy őt bármikor lehet hívni, a munkája nem befolyásolja azt, hogy mikor telefonálhat, így a gyerekek bármikor tudnak vele beszélni.

Hazaérkezéskor mennyi időt tölthet itthon?

2-3 napot, attól függ, hogyan dolgozik.

Mivel tölti a szabad idejét, ha itthon van a párja?

Nem nagyon van neki szabadideje, sokszor reggeltől estig dolgozik, leginkább alszik. Utolsó nap meg már a munkából egyből a reptérre megy és Londonból utazik is haza.

Miért döntött a külföldi munkavállalás mellett?

Nem honosították a felsőfokú ápolói végzettségét, mivel hónapokig ültek rajta, majd közölték, hogy nem tudják az ő szakmáját a magyarral megegyezőre átírni, mivel itthon nincs ennek megfelelő munkakör és egy idősgondozói végzettséget kapott volna, ami pedig nem felel meg az ő tudásának, mivel kint sokkal magasabb pozícióban dolgozik.

Miért döntöttek úgy, hogy csak az egyikőjük megy ki külföldre dolgozni?

Egyikünk sem szeretne kint élni, de neki a munka miatt ki kellett menni. Plusz a gyerekeket nem akarjuk rángatni egyik közösségből a másikba.

A párja mivel tölti az idejét, amikor éppen nem dolgozik?

Főleg a gyerekekkel, vagy elmegyünk valahova, vagy a kertben munkálkodik.

Milyen volt a család akkori és mostani helyzete?

Szerintem elég hamar hozzá szoktak a gyerekek, mivel bármikor tudnak vele beszélni, mivel neki nem kell a betegekkel foglalkozni, hanem csak a leleteket nézi.

Mennyi ideig tervez külföldön dolgozni?

Minél előbb szeretne hazajönni.

Mi vezetett a külföldi munkavállalás felé?

Mi már alapból kint éltünk és úgy jöttünk haza, viszont a feleségemnek kint kellett maradnia.

Számíthat a gyerekek nevelésében segítségre (nagyszülő, rokonok) és miben és hogyan számíthat?

Senkire, maximum egy két barátira, aki néha-néha segít. A feleségem szülei Jamaikában vannak, az enyéme pedig nem élnek a közelben.

A házkörüli és mindennapi tevékenységekben mire támaszkodhat, ha a párja nincsen otthon?

Az alapdolgozok mennek, boldogulok a főzésben, rendszerezetten megy minden.

Változik a gyermek viselkedése, amikor itthon tartózkodik a másik szülő? Saját vélemény, pedagógus véleménye

Már hozzászoktak ahhoz, hogy csak hárman vagyunk itthon, nekem így könnyű. Viszont az anyjkkal szemben több mindent engednek, meg tesztelik, hogy meddig mehetnek el.

Külföldön a saját szakmájában vállalt munkát vagy attól teljesen eltérő munkakörben?

Saját munkájában.

Miért nem a saját végzettségében vállalt munkát?

Rendelkezik nyelvtudással a családja (szülő, gyermekek)? Milyen nyelvtudás nélkül külföldön boldogulni?

Angol nyelvtudással rendelkezik a család összes tagja, valamint én és a gyerekek magyarral is, az anyjuk pedig most tanulja a magyart. Legtöbbször otthon angolul beszélünk, de sok mindent fordítok neki, ha a gyerekek magyarul mondanak valamit.

A napirendjük mennyire változik, ha a párja itthon tartózkodik?

Nem változik, mert amikor megpróbáltuk, rosszul sülték el a dolgok és azóta, ugyan az a napirendjük.

A pár másik fele gondolkodott abban, hogy szintén külföldön vállal munkát?

Nem szeretnék visszamenni mindannyian külföldre.

Mik voltak a külföldi munkavállalás pozitív hatásai?

Az anyagiakon kívül talán az, hogy megmaradt a kapocs a kint élő rokonokkal is. És akkor a gyerekek is ki tudnak így többször menni hozzájuk egy évben.

Mik voltak a külföldi munkavállalás negatív hatásai?

A feleségemnek az, hogy keveset látja a gyerekeket, nekem meg az, hogy rajtam van csak a teher egyedül.

Ha választhatnának most is a külföldi munkavállalás mellett döntenének?

Nem, ha lesz rá lehetősége, minél hamarabb szeretne hazajönni.

Viktória

Hány éves Ön?

38 éves

Önnek milyen iskolai végzettsége van?

Élelmiszeripari érettségi

Ön dolgozik?

Nem dolgozom sehol

Ha nem dolgozik, miért nem vállal munkát?

A gyerekek miatt. Így három gyerekkel egy teljes munkaidős állás nem nagyon kivitelezhető úgy, hogy a férjem kint dolgozik. Négy órásat nehéz találni nem vagyunk olyan helyzetben, hogy annyira fontos legyen, hogy elhelyezkedjek.

Mióta élnek ebben a családi rendszerben?

7 éve lassan, hogy ő kint dolgozik. Mi kint éltünk Írországba közel 10 évig és miután hazajöttünk, rá 1 hónapra kezdett Ausztriában dolgozni.

Mennyi idős a gyermeke, gyermekei?

7, 4 és 3 évesek.

Mennyi idősen vállaltak gyermeket?

31 évesen

Melyik szülő dolgozik külföldön?

Az apuka dolgozik kint Ausztriában.

Milyen munkaidő beosztásban dolgozik ön és a párja?

Három napot dolgozik egy héten 12-14 órában.

Milyen időközönként jön haza a külföldön dolgozó szülő a családhoz?

Minden héten hazajár. Kedd éjszaka megjön és szombat este megy el.

Hogyan tartják a külföldön tartózkodó szülővel a kapcsolatot?

Telefonon vagy videóhívásban.

Hazaérkezéskor mennyi időt tölthet itthon?

3 napot

Mivel tölti a szabad idejét, ha itthon van a párja?

Pihenni szokott, vagy ha van valamilyen dolog itthon, akkor azt megcsinálja.

Miért döntött a külföldi munkavállalás mellett?

A megélhetés miatt. Itthon azért nehezebb lenne azt az életszínvonalat tartani, amit megszoktunk kint.

Miért döntöttek úgy, hogy csak az egyikőjük megy ki külföldre dolgozni?

Szerettük volna, hogy a gyerekek a rokonok mellett nőljenek fel és ismerjék a családot.

A párja mivel tölti az idejét, amikor éppen nem dolgozik?

Ha kint tartózkodik abszolút nincs szabadideje.

Milyen volt a család akkori és mostani helyzete?

Akkor is jól éltünk és most is.

Mennyi ideig tervez külföldön dolgozni?

Igazából jó lenne, ha itt lenne és hazajönne. Egy pár évig még biztos, de nagyobb a valószínűsége, hogy kint marad.

Mi vezetett a külföldi munkavállalás felé?

A megélhetés leginkább.

Számíthat a gyerekek nevelésében segítségre (nagyszülő, rokonok) és miben és hogyan számíthat?

Igen, szerencsére a nagyszülőkre, ők sokat segítenek. És a barátaink is be szoktak segíteni, ha valamilyen sürgős dolog jön közbe.

A házkörűli és mindennapi tevékenységekben mire támaszkodhat, ha a párja nincsen otthon?

Nálunk én vagyok a barkácsolós, nem nagyon van szükségem segítségre, hacsak nem erő kell hozzá.

Változik a gyermek viselkedése, amikor itthon tartózkodik a másik szülő? Saját vélemény, pedagógus véleménye

Igazából sokkal könnyebben kezelem őket, ha egyedül vagyunk. Megvan a saját rutinunk, amibe belerondít úgymond, ha haza jön. Ő több mindent megenged a gyerekeknek, de sokat segít, ha itt van.

Külföldön a saját szakmájában vállalt munkát vagy attól teljesen eltérő munkakörben?

Igen.

Miért nem a saját végzettségében vállalt munkát?

Rendelkezik nyelvtudással a családja (szülő, gyermekek)? Milyen nyelvtudás nélkül külföldön boldogulni?

Angol nyelvtudása van az apának és az anyának is.

A napirendjük mennyire változik, ha a párja itthon tartózkodik?

Nem igazán változik, ritka alkalom, ha ez előfordul.

A pár másik fele gondolkodott abban, hogy szintén külföldön vállal munkát?

Nem, abszolút nem szeretnék kimenni.

Mik voltak a külföldi munkavállalás pozitív hatásai?

Az anyagiakon kívül, nagyon semmi.

Mik voltak a külföldi munkavállalás negatív hatásai?

Így, hogy már megszoktuk, ilyent sem tudnék mondani.

Ha választhatnának, most is a külföldi munkavállalás mellett döntenének?

Ugyan ezt választanánk, mert akkor sem lenne többet velünk, mert akkor reggeltől estig dolgozna heti öt-hat napot.

Ágnes

Hány éves Ön?

32 éves

Önnek milyen iskolai végzettsége van?

Gimnáziumi érettségi

Ön dolgozik?

Igen. Pékségben dolgozom.

Ha nem dolgozik, miért nem vállal munkát?

Mióta élnek ebben a családi rendszerben?

2 éve dolgozik a párom külföldön.

Mennyi idős a gyermeke, gyermekei?

6 éves, 5 éves, 2 éves

Mennyi idősen vállaltak gyermeket?

25 évesen

Melyik szülő dolgozik külföldön?

A gyerekek apukája.

Milyen munkaidő beosztásban dolgozik Ön és a párja?

Én hat órában dolgozom hétfőtől péntekig. A gyerekek miatt direkt csak 6 órába mentem vissza. 8 órára megyek és délután kettőig vagyok. A párom hétfőn hajnalban indul és csütörtökön este ér haza.

Milyen időközönként jön haza a külföldön dolgozó szülő a családhoz?

Hetente, péntek, szombat, vasárnap itthon van.

Hogyan tartják a külföldön tartózkodó szülővel a kapcsolatot?

Ez gyerek függő. Ha jó passzban vannak és jó napjuk van, akkor tudunk videóhívásban beszélni, viszont, ha nyugösebbek, fáradtabbak, akkor nem. Sokkal jobban összezavarja őket, hogy miért nincs itthon.

Hazaérkezéskor mennyi időt tölthet itthon?

3 napot.

Mivel tölti a szabad idejét, ha itthon van a párja?

Általában mindig a gyerekek köré építjük a programot, hogy minél többet tudjon velük lenni.

Miért döntött a külföldi munkavállalás mellett?

Leginkább az anyagiak miatt.

Miért döntöttek úgy, hogy csak az egyikőjük megy ki külföldre dolgozni?

Amikor kiment, már két gyerekünk volt és kiköltöztünk Kávásra, akkor döntött úgy, hogy akkor ő ezt bevállalja. Nem gondolom, hogy ezt megbántuk, de a gyerekek miatt csak egyikünk ment,

mivel nem szeretünk volna kint élni. Viszont az itthoni fizetésből meg nehéz lett volna egy öt tagú családot eltartani.

A párja mivel tölti az idejét, amikor éppen nem dolgozik?

Legtöbbször 8 óra körül érnek vissza a szállásra, mivel ők több helyen dolgoznak. Nem egy fix helyen. Ilyenkor már csak beszélgetnek egymással és többnyire alszanak.

Milyen volt a család akkori és mostani helyzete?

Sokkal biztosabb a megélhetés, azóta tudunk félretenni, amivel az ember egy biztonságot ki tud építeni. Akkor se volt kilátástalan a helyzetünk, de így sokkal stabilabban élünk. Gyerekek szempontjából nem előnyös. Amikor kiment két éve akkor még a gyerekek nem fogták fel, hogy mi is történik. De volt olyan, hogy egy hónapban nem tudott hazajönni, akkor már lehetett érezni a gyerekeken.

Mennyi ideig tervez külföldön dolgozni?

Még egy két évet mindenképpen és meglátjuk hogyan alakul utána. Nyilván ez attól is függ, hogy a nagyobbik fiúnk most kezdi az iskolát szeptembertől. Akkor azért nagyobb lesz a teher, vele majd tanulni kell, a többi gyerekkel pedig ugyanúgy foglalkozni kell.

Mi vezetett a külföldi munkavállalás felé?

Elsősorban az anyagiak, hogy a három gyerek mellett tudjunk biztonságos háttérrel teremteni.

Számíthat a gyerekek nevelésében segítségre (nagyszülő, rokonok) és miben és hogyan számíthat?

Édesanyám lakik velünk, ő nyugdíjas és ő ha a gyerekek betegek, vagy bármi olyan probléma van akkor vele vannak. Ezért is vállaltuk be, hogy ő ki tud menni, mert tudtuk, hogy anyu itt van és ez egy biztos pont és emiatt tudtam én is vissza menni dolgozni.

A házkörüli és mindennapi tevékenységekben mire támaszkodhat, ha a párja nincsen otthon?

A szomszédunkra igen, ő szokott segíteni a fűnyírásban és a hasonló teendőkből.

Változik a gyermek viselkedése, amikor itthon tartózkodik a másik szülő? Saját vélemény, pedagógus véleménye

Igen, akkor van bennük egy kettős húzás. Négy napig én vagyok velük. Kicsit feszesebb a menetrend, ha én azt mondom, hogy megyünk, akkor megyünk. Ha apa megjön, akkor ez egy kicsit borul, hogy apa mégis megengedte akkor mégis had, csináljam. A jó szerep neki jut a rossz meg nekem.

Külföldön a saját szakmájában vállalt munkát vagy attól teljesen eltérő munkakörben?

Saját szakmájában. Villanyszerelő.

Miért nem a saját végzettségében vállalt munkát?

Rendelkezik nyelvtudással a családja (szülő, gyermekek)? Milyen nyelvtudás nélkül külföldön boldogulni?

Német nyelvtudással rendelkezik az apuka.

A napirendjük mennyire változik, ha a párja itthon tartózkodik?

Nem változik, csak abban, hogy könnyebb a gyerekeket rendezni, mivel van segítség. Ilyenkor sokkal jobban apásak a gyerekek, vele szeretnének fürdeni, vele szeretnének aludni.

A pár másik fele gondolkodott abban, hogy szintén külföldön vállal munkát?

Gondokodtunk rajta sokat, viszont a gyerekek miatt nem szeretnénk ezen változtatni, mert ők már ebbe a közösségbe szoktak be és ha itt elindultunk, semmiképp nem szeretnénk őket kivenni belőle.

Mik voltak a külföldi munkavállalás pozitív hatásai?

A gyerekeket kicsit megerősítette. Hiányzik nekik, viszont felerősödött bennük az a tudat, hogy anya itt van és akkor is minden megvan, ha apa nincs itt. Nincs bennük félsz attól, hogy apa nem jön vissza, csak neki kint kell lennie ahhoz, hogy a biztonság meglegyen.

Mik voltak a külföldi munkavállalás negatív hatásai?

Lelkileg meggyengültek, hogy fontos korszakban nincs itthon apa, mert ezek meghatározóak, főleg mikor az iskolát kezdik.

Ha választhatnának most is a külföldi munkavállalás mellett döntenének?

Igen, de akkor is csak egyikünk.